

Jomfruland nasjonalpark

Nasjonalparkstyret

Faste medlemmer og varamedlemmer

Kragerø 06.11 2023

Innkalling til styremøte

Faste medlemmer og varamedlemmer innkalles til styremøte mandag 20. november kl. 10:00-14:00 i kommunestyresalen på Kragerø rådhus. Servering kl. 11:00.

Sakskart

- 2023/40: Innkalling og sakskart
- 2023/41: Orienteringer

Delegerte saker

- 2023/42: Søknad om motorferdsel på Hovedveien

Presentasjon

- 2023/43: Presentasjon av overvåkning av sjøfuglene på Telemarkskysten 1974-2023, v/Rune Bergstrøm

Saker til behandling

- 2023/44: Høring om forlengelse av fredningsperioden i sjøfuglreservatene i Vestfold og Telemark
- 2023/45: Bruk av sykkel med elektrisk hjelpemotor i Jomfruland nasjonalpark
- 2023/46: Søknad om inngjerding av slåtteeing – Stråholmen landskapsvernområde
- 2023/47: Prioritering i forbindelse med søknad om tiltaksmidler i 2024
- 2023/48: Søknad om etablering av strøm og VA-ledninger til Portørveien 200, Styrmannsholmen
- 2023/49: Plan for restaurering av steingjerder
- 2023/50: Eventuelt

Vennlig hilsen
Knut Jarle Sørдалen
styreleder

Eirik Dobbedal
forvalter

Saksbehandler: Eirik Dobbedal, 99 42 90 65 eirik.Dobbedal@statsforvalteren.no

Vedlegg:
Saksdokumenter

Kopi til
Rådgivende utvalg

Innkalling og saker er også å finne på <https://www.nasjonalparkstyre.no/Jomfruland>

Ole Gundersen

Saksbehandler Eirik Johansen Dobbedal

Vår ref. 2023/11790-0

Deres ref.

Dato 03.11.2023

Delegert vedtak

Delegasjonssak	2023/42
----------------	---------

Vedtak - Søknad om motorferdsel langs Hovedveien i Jomfruland nasjonalpark

Vedtak

Ole Gundersen gis tillatelse til åtte transporter til og fra Øytangen langs Hovedveien i forbindelse med transport av materiell, verktøy og to tilhengere med stillas samt byggeavfall i retur. Tillatelsen omfatter bruk av bil med tilhenger og traktor.

Tillatelsen gis med følgende vilkår:

1. Tillatelsen omfatter kun kjøring på Hovedveien.
2. Det kan ikke kjøres i eller kort tid etter kraftig regnvær med bløt veg.
3. Tillatelsen skal tas med under kjøringen og vises fram på forespørsel fra Politi, Statens Naturoppsyn eller grunneier.

Det må i tillegg innhentes tillatelse fra grunneier. Eier av 29/6 Hasselgården er Kari Nicolaysen. Tillatelse fra staten som eier nordlige del av Hovedveien er gitt gjennom denne tillatelsen.

Tillatelsen er gyldig fra 30.10.2023 til 17.11.2023.

Søknaden

Byggmester Ole Gundersen AS søker om tillatelse motorferdsel på Hovedveien gjennom Jomfruland nasjonalpark i forbindelse med utskifting av vinduer på låven på Øitangen gård. Arbeidet skal gjennomføres i perioden 30/10 og forventes ferdig innen 17/11, trolig noe før. Det søkes om tillatelse til åtte turer (tur/retur) i forbindelse med transport av materiell, verktøy og to tilhengere med stillas, samt utkjøring av byggningsavfall. Transporten omfatter bruk av både traktor og bil med tilhenger.

Søknaden er vurdert i samsvar med

Forskrift om vern av Jomfruland nasjonalpark § 9 c.)

Verneforskrift og verneformål

§ 1. Formål

Formålet med Jomfruland nasjonalpark er å ta vare på et større naturområde med geologisk særpreg med israndavsetninger og biologisk mangfold i sjø og på land med særegne og representative økosystemer og landskap som er uten tyngre naturinngrep.

Formålet er videre å ta vare på:

- a. Naturtyper på sjøbunnen som tareskog, ålegrasenger, bløtbunn og skjellsand, herunder gyte- og oppvekstområder for fisk og skalldyr, som har betydning for økosystemet og økosystemtjenester både i og utenfor nasjonalparken
- b. Naturtyper på land som kystnære sandmarker, dyner, strandenger og edellauvskog
- c. Kystlandskapet på land og i sjø, herunder områder med rullestein og strandvoller
- d. Kulturminner på land og i sjø
- e. Vitenskapelige referanseområder.

I sone A er det et spesielt formål å bevare naturtyper som skogshagemarker, naturbeitemarker, slåtteeenger, strandenger og lauvingstrær, jf. kart som følger av § 2.

I sone B er det et spesielt formål å ta vare på sjøfugl og deres hekkeplasser jf. kart som følger av § 2.

Allmennheten skal gis anledning til opplevelse i naturen gjennom naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Vurdering

Etter forskrift om vern av Jomfruland nasjonalpark § 9 er motorisert ferdsel forbudt. Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til: § 9 d) Motorferdsel for annen nødvendig transport av varer og utstyr til hytter som ligger i nasjonalparken eller som har sin eneste adkomst gjennom den.

Forvaltningsplanen for Jomfruland nasjonalpark har følgende retningslinjer: Med nødvendig transport menes transport som vil være uforholdsmessig fysisk krevende, tidkrevende eller kostbar hvis den skal gjennomføres uten motorisert kjøretøy. Ved eventuelle kjøreskader, skal den som forårsaker skaden selv sørge for at skadene blir reparert og bekoste dette.

Tillatelser som gis bør være til enkelttransporter eller til et begrenset antall transportere. Det bør gis flerårige tillatelser.

Forholdet til miljørettsprinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12

§ 8 - kunnskapsgrunnlaget

Det er generelt god kunnskap om naturverdiene langs Hovedveien på Jomfruland som for det meste blir brukt til fots eller med sykkel, men som også har noe motorferdsel. Det er utarbeidet skjøtelesplan for omkringliggende eikeskog og slåtteeenger. Kunnskapsgrunnlaget vurderes som godt og § 9 – føre-var-prinsippet kommer ikke til anvendelse.

§ 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning

Transport i forbindelse med drift av Øytangen er tillatt innenfor gjeldende verneforskrift. Kjøring er begrenset til aktiviteter regi av Øytangen og omsøkt tiltak vurderes å falle på utsiden av dette. Flere hytter har sin eneste veiadkomst gjennom nasjonalparken og det er tidligere gitt flerårige tillatelser til transport til og fra fritidseiendommer.

Forvaltningsmyndigheten er klar over at flere av eiendommer de kommende årene har behov for oppgradering og behovet for transport av tyngre maskiner, bygningsmaterialer og avfall antas å øke. Hovedveien bærer preg av slitasje og forvaltningsmyndigheten følger med på situasjonen. Forutsatt at transportene gjennomføres i perioder uten mye nedbør og vann i veibanen, kan forsiktig transport foregå uten å ha negativ virkning på naturmangfoldet. Det settes som vilkår at transport kun skal foregå på tørre dager og i perioder hvor ev. vann har fått tid til å drenes bort.

§ 11 om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver

Under forutsetning av at kjøringen skjer på Hovedveien som omsøkt, er det lite sannsynlig at kjøringen vil gi miljøskader som må utbedres. Skulle skader likevel oppstå, vil den som har tillatelsen være økonomisk ansvarlige for å utbedre dem.

§ 12.(miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder)

For å begrense skadene og ev. negative virkninger på naturmiljøet tillates det ikke transport/kjøring på Hovedveien gjennom nasjonalparken på dager med eller kort tid etter kraftig regnvær, hvor veilinja er bløt.

Konkret vurdering

Det er et forvaltningsmål å begrense kjøring på Hovedveien for å opprettholde opplevelsen av ro og stillhet og at kjøring som tillates skal være nødvendig. Kjørespor og forstyrrelse av dyreliv er i liten grad tema på Hovedveien. Hvis det kjøres på Hovedveien under teleløsning eller i/etter kraftig regnvær, kan det bli noe kjørespor. Telen er ute av bakken når kjøringen er planlagt. Kjøringen vurderes til å ikke være i strid med verneformålet og ikke påvirke verneverdiene nevneverdig.

Klage

Vedtaket kan klages inn for Miljødirektoratet av partene i saken eller andre som har rettslig klageinteresse med en frist på 3 uker jf. forvaltningsloven § 28. En eventuell klage skal rettes til Miljødirektoratet, men sendes til Jomfruland nasjonalparkstyre.

Med hilsen

Eirik Johansen Dobbedal
nasjonalparkforvalter

Etter våre rutiner er dette dokumentet godkjent og sendt uten underskrift

Arkivsaksnummer: 2023/9651-0

Saksbehandler: Eirik Johansen Dobbedal

Dato: 03.10.2023

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
	2023/44	20.11.2023

Innstilling_Høring om forlengelse av ferdselsforbudet i sjøfuglreservatene i Vestfold og Telemark

Innstilling fra forvalter

Jomfruland nasjonalparkstyret støtter utvidelse av perioden for ferdselsforbud i sone B-områdene i Jomfruland nasjonalpark og øvrige sjøfuglområder i Vestfold og Telemark fra 15.4.-15.7. til 15.3.-15.8. I forbindelse med utvidelse av tidsrom for ferdselsforbudet bør Miljødirektoratet også vurdere om:

- radius/ areal rundt enkeltområder bør utvides.
- det bør etableres en dynamisk og kunnskapsbasert forvaltning av sjøfuglområdene, hvor man etablerer fuglereservater i tråd med hekkefuglenes bruk av områdene.
- å gjennomføre en evaluering av nåværende fuglereservater med sikte på å etablere nye områder som benyttes av hekkende fugl i dag og ev. oppheving av områder som ikke lenger benyttes til hekking.
- det skal iverksettes tiltak for å beskytte rasteområder under vår- og høsttrekket og områder særlig viktige for matsøk.

Nasjonalparkstyrets vedtak, samt forvalters vurdering i saken oversendes Statsforvalteren i Vestfold og Telemark som styrets uttalelse til høringen.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Høringsbrev - forlengelse av ferdselsforbud i sjøfuglreservatene i Vestfold og Telemark

(Bergstrøm 2023a): Vurderinger av perioden for ferdselsforbudet i verneområder for sjøfugl i Telemark, v/ Rune Bergstrøm

(Bergstrøm 2023b): Overvåkning av sjøfugl på Telemarkskysten, 1974-2022, Jomfruland fuglestasjon, Rune Bergstrøm og Rune Solvang (utkast)

Saksopplysninger

Statsforvalterembetene har fått i oppdrag å sende ut på høring en endring i forskrift for sjøfuglreservater inkludert sone B i Jomfruland nasjonalpark. Dokumentet ble utsendt i september. Høringsfristen er 1. november. Jomfruland nasjonalparkstyre har fått utsatt frist til 21. november å komme med uttalelse til saken.

Hovedendringen er en justering av ferdselsforbudstiden med oppstart den 15. mars i stedet for 15. april, samt justering av avslutning fra 15. juli til 15. august. Det vil si at forbudstiden økes fra 3 til 5 måneder og omfatter hele skolens sommerferie.

Stasforvalteren skal samle opp innspill og videresende til Miljødirektoratet.

Hjemmelsgrunnlag

Forskrift om vern av Jomfruland nasjonalpark:

§ 1. Formål

Formålet med Jomfruland nasjonalpark er å ta vare på et større naturområde med geologisk særpreg med israndavsetninger og biologisk mangfold i sjø og på land med særegne og representative økosystemer og landskap som er uten tyngre naturinngrep.

Formålet er videre å ta vare på:

- a. Naturtyper på sjøbunnen som tareskog, ålegrasenger, bløtbunn og skjellsand, herunder gyte- og oppvekstområder for fisk og skalldyr, som har betydning for økosystemet og økosystemtjenester både i og utenfor nasjonalparken
- b. Naturtyper på land som kystnære sandmarker, dyner, strandenger og edellauvskog
- c. Kystlandskapet på land og i sjø, herunder områder med rullestein og strandvoller
- d. Kulturminner på land og i sjø
- e. Vitenskapelige referanseområder.

I sone A er det et spesielt formål å bevare naturtyper som skogshagemarker, naturbeitemarker, slåtteenger, strandenger og lauvingstrær, jf. kart som følger av § 2.

I sone B er det et spesielt formål å ta vare på sjøfugl og deres hekkeplasser jf. kart som følger av § 2.

Allmennheten skal gis anledning til opplevelse i naturen gjennom naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

§ 5. Vern av dyrelivet

Dyrelivet på land og i sjø, herunder hi, reir, hekke- og yngleplasser er vernet mot skade og unødig forstyrrelse. Utsetting av dyr på land og i sjø er forbudt.

Bestemmelsene i første ledd er ikke til hinder for:

- a. Høsting av villlevende marine ressurser etter havressursloven, med unntak av høsting med redskap som slepes under fiske og som i den forbindelse kan berøre bunnen.
- b. Jakt og fangst av vilt etter gjeldende lovverk.
- c. Fiske etter laks- og innlandsfiske loven, herunder etter laks med kilenot med gyldig registrering.

All jakt, fangst og bruk av skytevåpen er likevel forbudt i følgende områder i sone B: Beverskjæra, Skadden, Stråholmen, Kråka og Vestre Rauane.

All jakt, fangst og bruk av skytevåpen er også forbudt i tidsrommet fra og med 1. mars til og med 1. september i følgende områder i sone B: Stråholmsteinen, Lille Danmark, Raudholmene, Stutsholmskjæra, Gjesskjæra, Stangskjæra, Hattholmen, Østre Rauane, Tviskjær og Lille Fengesholmen.

Det er ikke tillatt med jakt på sjøfugl i et område nord for Stråholmen som vist på vedlagte kart.

Hunder skal holdes i bånd hele året. Det er unntak for jakthunder ved lovlig jakt.

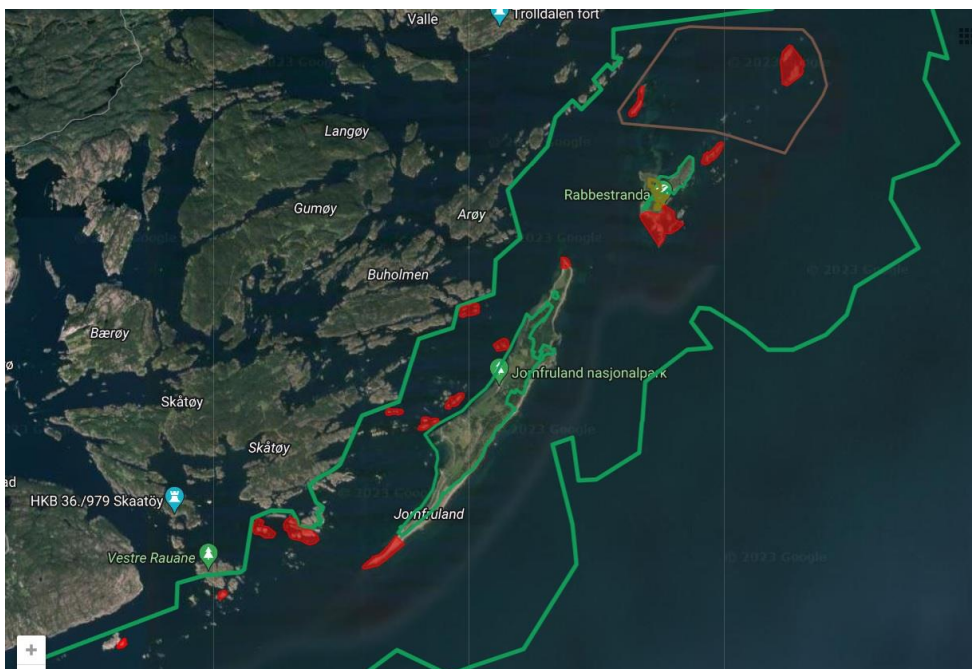
Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til levendefangst av dyr i forbindelse med bestandsovervåking eller forskning. Det samme gjelder ved utsetting av dyr i forbindelse med tillatelse etter § 3 fjerde ledd o).

§ 7 Ferdsl og friluftsliv – annet ledd:

Ferdsl på land og på sjø nærmere enn 50 meter fra land i sone B i tiden fra 15. april til 15. juli er ikke tillatt.

Vurdering

Jomfruland nasjonalpark har 15 sone B-områder med ferdselsforbud fra 15. april til 15. juli. To sentrale sjøfuglområder ligger også innenfor sonen med totalt jaktforbud. Områdene er fordelt i hele verneområdet og er fra sør til nord:

Fengesholmen
Vestre Rauane
Tviskjær
Østre Rauane
Skadden
Hattholmene
Stangskjæra
Gjesskjæra
Beverskjæra
Stutsholmene
Kråka
Sørstrand
Rauholmene
Danmark og Dynga
Stråholmstein

Sone B-områdene er en videreføring av fuglereservatene eksisterte før nasjonalparken ble opprettet. Ferdsl og fredningsbestemmelser for disse områdene er hjemlet i verneforskriften for Jomfruland nasjonalpark. I tillegg til gjeldende ferdselsforbud i perioden 15/4-15/7 er det

forbudt å campe, sette opp telt og kamouflasjeinnretninger for fotografering i sone B. Forbudet mot telt og kamouflasjeinnretninger gjelder hele året.

Utvikling i sjøfuglbestanden

Jomfruland fuglestasjon har drevet systematisk overvåkning av sjøfugl i 49 år. Tallmaterialet gir en svært god innsikt i utviklingstrekk i sjøfuglbestanden i våre områder. Tallmaterialet sammenfaller også i stor grad med andre fylker langs skagerakkysten og den svenske vestkysten (Bergstrøm 2023b). Rune Bergstrøm har på oppdrag fra Jomfruland nasjonalparkstyret sammenfattet katleggingsdata for sjøfugl på Telemarkskysten i perioden 1974-2023. Nasjonalparkforvalter har i forbindelse med høringen fått tilsendt foreløpig rapport med tall i perioden 1974-2022. Sentrale funn blir kort gjengitt her:

Følgende arter har en **stabil** bestandsutvikling:

- Knoppsvane
- Kanadagås
- Gravand
- Stokkand
- Siland
- Sandlo
- Sildemåke

Følgende arter har en **økende** bestandsutvikling:

- Storskarv/mellomskarv
- Toppskarv
- Grågås
- Hvitkinngås
- Toppand

Følgende arter har **svak nedgang**:

- Ærfugl
- Tjeld
- Rødstilk

Følgende arter har **sterk nedgang**:

- Hettemåke
- Fiskemåke
- Makrellterne

I tillegg er det verdt å kommentere at:

- vadefuglen steinvender er helt forsvunnet som hekkende art i våre områder siden 2004. Nedgang i makrellternebestanden ses i sammenheng med steinvenderes bortfall (Bergstrøm 2023b).
- makrellterna ble i 2022 registrert 3 hekkende par i de aktuelle kartleggingsområdene.
- fiskemåka har trolig flyttet sine noe av sin hekkeaktivitet innover til bygniger i mer urbane strøk.
- teistbestand er i klar vekst. Tilrettelegging med kunstige hekkedasser kan ha hjulpet.

Sjøfuglenes bestandsutvikling kan trolig ikke føres tilbake til en enkelt årsak, men et samlet belastning knyttet til endret og svekket mattingang, predasjon, menneskelige forstyrrelser og endringer i miljøet. Klimaendringer som medfører at noen arter går ut som hekkearter i våre områder, kan også innebære at nye arter dukker opp, samtidig som eksterme værphenomen fra år til år vil kunne påvirke hekkeperioden.

De siste 30 årene har fritidsbruken av skjærgården gjennomgått et hamskifte. Det har kommet flere hytter, flere båter og nye ferdselsformer har blitt mer populære (eks. vannscootere, kajaker, kiting, padlebrett).

Båtene har blitt flere og raskere, samtidig som ikke-motoriserte padleaktiviteter som kajakk og SUP-brett at mennesker oppsøker områder som tidligere var utilgjengelige for motorbåter. Selv om padlere er ikke-motoriserte, ligger man ofte tettere på land og kan bidra til økt forstyrrelse av fugl på reir. Gjennom både økt og ny bruk av skjærgården, opplever sjøfuglene forstyrrelser i tidligere «frisoner» som bidrar til økt press i hekkeperioden.

Omfanget av sjøfugljakt fra kajakk er ikke kartlagt i våre områder, men jakt fra kajakk kan medføre at fuglene i større grad oppfatter kajaker som fare resten av året og øker sin fluktavstand.

Birdlife Telemark/Jomfruland fuglestasjon v/ Rune Bergstrøm (Bergstrøm 2023a) har på oppdrag fra Statsforvalteren i Vestfold og Telemark kommet med en vurdering av perioden for ferdselsforbudet i Telemark. I forbindelse med vurderingen er det innhentet tall fra artsobservasjoner og feltarbeid umiddelbart etter at ferdselsforbudet opphørte sommeren 2023 som viser forekomst av ikke-flyvedyktige unger rundt datoen ferdselsforbudet opphører og senere.

Rapporten viser at det ved opphør av ferdselsforbudet (15.juli) var ikke-flyvedyktige unger i reservatene og skjærgården ellers. Data bygger på observasjoner av egg/unger og pullus (unger med dundekt kropp).

Funn som viser sen hekking er påvist for gråmåke, svartbak, hettemåke, fiskemåke, sildemåke, tjeld, sandlo, gravand, siland, og ærfugl.

Det er også påvist ikke flyvedyktige unger for fiskemåke og makrellterne helt i slutten av juli. Data fra kartleggingen viser at flere fuglearter ligger på reir og har ikke-flyvedyktige unger i slutten av juli og starten av august. Fugler som hekker sent vil derfor utsettes for økt stress i konflikt med fritidsbruk på sen-sommeren.

Brudd på båndtvang og løse hunder

Det er båndtvang for hunder i Jomfruland nasjonalpark hele året, dette gjelder også fuglefredningsområdene utenfor ferdselsforbudet. Til tross for dette oppdager og påpeker Statens naturoppsyn hvert år en rekke brudd på båndtvangen (pers.med.). Manglende kunnskap er en av forklaringene på at hunder slippes fri på holmer og øyer i nasjonalparken. «Frislipp» av hunder er trolig et større problem på holmene i nasjonalparken enn på Stangnes/Jomfruland, siden hundene «ikke kommer så langt» på en holme. Hundeeiere føler en økt, relativ kontroll, ved å slippe hundene fri på holmene i nasjonalparken. Når ferdselsforbudet oppheves den 15. juli, øker sannsynligheten for og risikoen ved, at løse hunder slippes på øyer med hekkende fugl og ikke-flyvedyktige fugler.

Med utvidelse av ferdselsforbudet i forkant og etterkant av dagens forbud, reduseres sannsynligheten for ilandstigning og løse hunder i områder med sent hekkende fugl, selv om det er helårs båndtvang i verneområdet. Dette taler for utvidelse til hele forslagsperioden fra 15. mars til 15. august.

Særlig om utvidelse fra 15/4 til 15/3

Rapporten (Bergstrøm 2023a) fokuserer på perioden etter 15. juli. Årsaken til dette er at en forlengelse i etterkant av 15. juli har større konfliktpotensial overfor andre brukerinteresser, enn forlengelse i forkant av 15. april.

Utvidelse av ferdselsforbudet fra 15/7 til 15/8 vil føre til at en rekke populære utfartsområder i skjærgården og nasjonalparken forblir utilgjengelige frem til slutten av skolen sommerferie. En

utvidelse i forkant av 15. april vil ha mindre konsekvens, da færre ferdes i skjærgården på denne tiden.

Samtidig viser tall (Bergstrøm 2023b) at arter som grågås og hvitkinngås i økende grad legger seg tidlig på reir. Erfaringer fra viltneida i Kragerø kommune (pers. med.) i forbindelse med skadefellingstiltak (eggpunktering) viser at tidlig reiretablering og hekking varierer fra år til år, avhengig av temperatur på sen-vinteren og våren.

Større sesongvariasjoner som følge av klimaendringer kan tenkes å øve press på hekkeperioden, og det vurderes som en fordel at fredningsperioden tar hensyn til og legger til rette for dyrene kan tilpasse seg variasjonene. Milde vintre/varm vår kan utløse tidlig reiretablering og hekking, samtidig som ekstreme værphenomen kan medføre at hekkeperioden avbrytes og må starte på nytt.

Med lavt konfliktpotensial mener forvalter det derfor være mange fordeler ved å utvide ferdselsforbudstiden fra 15. april til 15. mars, slik at fuglereservatene er disponible som uforstyrrede områder for fugl i et større tidsrom.

Hensynet til friluftsliv

Utvidelse av ferdselsforbudet vil ha begrensninger på allmennhetens adgang til å utøve friluftsliv. En fremskyndelse av ferdselsforbudet (fra 15. april til 15. mars) vil trolig ha mindre betydning for generelt friluftsliv enn utvidelse i etterkant (fra 15. juli til 15. august). Perioden midt på sommeren sammenfaller med skolens sommerferie og et tidsrom hvor svært mange benytter skjærgården og nasjonalparken til rekreasjonsformål.

Jomfruland nasjonalpark er opprettet for å ta vare på et større naturområde uten tyngre fysiske inngrep med særlig vern om dyre- og planteliv. Jf. § 5 er alt dyreliv vernet mot unødvendig forstyrrelse og skade.

Adgangen til friluftsutøvelse er hjemlet i verneforskriften § 1 femte ledd, som sier at allmennheten skal gis anledning til opplevelse i naturen gjennom et naturvennlig og enkelt friluftsliv. Forvaltningsmyndigheten legger i denne vurderingen til grunn at friluftsutøvelsen ikke skal skje på bekostning av vernet om plante- og dyrelivet.

Selv om en utvidelse av ferdselsforbudet vil innskrenke allmennhetens adgang til å drive friluftsliv i enkelte områder, kan et tidsrom som harmoniserer med skolens sommerferie gjøre det lettere for besøkende å foholde seg og etterleve forbudet.

Jf. verneforskriften § 7 skal allmennhetens ferdsel i nasjonalparken ikke skje på bekostning av dyre- og planteliv. Med utgangspunkt i dette mener forvalter at det i mindre grad skal legges vekt på ev. begrensninger en utvidelse av ferdselsforbudet vil ha på allmennhetens adgang til nasjonalparken.

Noen av de gamle hekkeområdene er ikke lenger i bruk og områder som ikke er fuglefredningsområder benyttes som hekkeområder for en rekke arter. For å øke forståelsen og respekten for ferdselsforbudet bør en utvidelse av tidsrommet for ferdselsforbudet følges opp med en revisjon av nåværende og potensielle fredningsområder. Innenfor og utenfor Jomfruland nasjonalpark er det områder som bør vurderes som aktuelle.

Videre bør Miljødirektoratet drøfte muligheten for en mer dynamisk forvaltning av hekkeområdene, hvor man i større grad kan ta hensyn til variasjoner fra år til år.

Tilnærmingen vil kreve mer ressurser mht. informasjon, skilting og merking, men kan bidra til et mer treffsikkert vern av hekkende sjøfugl. En aktiv forvaltning, hvor allmennheten ser relevansen med og resultatene av ferdselsforbudet, kan bidra til økt forståelse for vernet ved utvidelse av forbudstiden til 15.mars til 15. august.

Forholdet til verneforskriften

Ferdselsforbudet i sjøfuglreservatene er hjemlet i naturmangfoldloven § 5, mens sjøfuglområdene i Jomfruland nasjonalpark (sone B) er hjemlet i verneforskriften § 7 annet ledd. Endring av tidsrommet for ferdselsforbudet utløser behov for endring av verneforskriften for at tidsrommet skal gjelde i nasjonalparken. Forvaltningsmyndigheten forutsetter at Miljødirektoratet gjennomfører nødvendige prosesser for å endre verneforskriften, slik at det blir samme ferdselsregler i og utenfor nasjonalparken.

Samlet vurdering

Overvåkningsdata for sjøfugl (Bergstrøm 2023b) viser en kraftig nedgang for en rekke sjøfuglarter langs kysten. Rapporten peker samtidig på økning for enkelte fuglearter som trolig er «klimavinnere». Årsaken til bestandsreduksjonen kan nok ikke føres tilbake til en bestemt årsak, men må ses i lys av samlet belastning gjennom mattilgang, predasjon, klimaendringer og menneskelig påvirkning. Kartlegging av hekkedata langs Telemarkskysten (Bergstrøm 2023a) viser samtidig at dagens ferdselsforbud opphevs for tidlig, hvor flere arter fortsatt hekker eller har ikke-flyvedyktige unger. Opphør av ferdselsforbudet kan oppleves som et «frislipp» av en rekke holmer og dete obserververes hvert år at folk går i land få dager før forbudet opphører med begrunnelsen «det er snart lov uansett». Et ferdselsforbud som i større grad sammenfaller med skolens sommerferie vil være enklere å forholde seg til og etterleve, samtidig som perioden gir rom for at fuglene kan tilpasse seg variasjoner som påvirker hekketiden fra år til år.

Data fra Bergstrøm (2023a) viser tydelig at opphøret i ferdselsforbudet er for tidlig og bør forlenges til 15. august. På samme måte bør perioden utvides en måned i forkant av gjeldende periode, fra 15. april til 15. mars, for å ta høyde for eventuelle årsvariasjoner og tidlig hekking.

Høring om forlengelse av ferdselsforbudet i sjøfuglreservatene i Vestfold og Telemark

Av hensyn til sjøfuglenes behov for ro i hekkeperioden er det behov for å forlenge perioden med ferdselsforbud i sjøfuglreservatene. Dagens regelverk gir et ferdselsforbud i perioden 15. april til 15. juli. Det er grunnlag for å utvide ferdselsforbudet til å gjelde i perioden 15. mars til 15. august.

Høringsfrist er 1. november 2023.

Bakgrunn for saken

De aktuelle statsforvalterne har i år fått oppdrag fra Klima- og miljødepartementet om å vurdere behovet for å endre perioden med ferdselsforbud i sjøfuglreservater i Oslofjorden og Agder, og eventuelt gi tilrådning om endring av verneforskriftene. Oppdraget kommer som en oppfølging av tiltak T28 i *Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv*.

I Vestfold og Telemark har verneforskriftene for alle sjøfuglreservatene i dag en regel som sier at i tiden fra og med 15. april til og med 15. juli er ilandstigning og all ferdsel i reservatene forbudt. Der hvor det har vært aktuelt er det gitt unntak for ferdsel i forbindelse med yrkesfiske, beiting og vedlikehold av anlegg, samt i forbindelse med oppsyn, redningsaksjoner og tilsvarende virksomhet.

Sjøfuglreservatene er vernet med hjemmel i naturmangfoldloven. Denne loven har i § 5 et forvaltningsmål som sier at artene ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. I dette målet er også ivaretagelse av artenes funksjonsområder inkludert. Hekkeområder er kritisk viktige funksjonsområder for sjøfugl.

Historikk og utvikling i sjøfuglbestander

Med virkning fra 1979 (Vestfold) og 1980 (Telemark) ble de første sjøfuglreservatene med ferdselsforbud opprettet i det som i dag er Vestfold og Telemark fylke. Formålet med dette var i stor grad å beskytte viktige hekkeplasser for sjøfugl mot forstyrrelser i hekketida. Tidsperioden for ferdselsforbud ble satt fra 15. april til 15. juli. I 2009 ble *Verneplan for Oslofjorden – delplan sjøfugl* vedtatt. For Vestfold og Telemark sin del innebar dette opprettelsen av 15 nye sjøfuglreservater i Telemark og 25 i Vestfold. Behov for å unngå forstyrrelser på hekkeplassene i den kritiske

hekkeperioden var en stor del av begrunnelsen for dette vernevedtaket. I denne vernerunden ble det vurdert å utvide tidsperioden for ferdselsforbud til 31. juli. Resultatet ble at sluttdatoen 15. juli ble videreført etter en avveining på bakgrunn av hekkebiologi, hensynet til friluftsliv og praktiske hensyn.

Fra *Verneplan for Oslofjorden – delplan sjøfugl* i 2009 og fram til i dag har det skjedd betydelige endringer i bestandsutviklingen til sjøfugl, og kunnskapsgrunnlaget om det lokale fuglelivet har blitt bedre. Utøvelsen av friluftslivet i skjærgården har også endret seg noe i denne perioden.

Norsk rødliste for arter er en oversikt over arter som har risiko for å dø ut i Norge, og denne ble for første gang lansert i 2010. Siden den gang har det kommet nye utgaver i 2015 og i 2021. Oversikten viser at flere av sjøfuglartene som hekker i Vestfold og Telemark er regnet som truet, med nedadgående bestandstrend. For enkelte arter er den nedadgående trenden svært tydelig, og bestandsstørrelsen har blitt svært redusert de siste årene. Hettemåke er arten som har hatt den tydeligste negative utviklingen. Den ble i 2010 regnet som nær truet (rødlistekategori NT), men allerede fra 2021 ble den ansett som kritisk truet (CR). Et annet eksempel på en art med negativ bestandsutvikling er ærfugl, som i 2010 ble regnet som livskraftig (LC). Fra 2021 ble ærfugl regnet som sårbar (VU). Andre arter viser en mer stabil bestand, og enkelte arter har en positiv bestandstrend. Eksempel på dette er teist som i 2010 og 2015 regnet som sårbar (VU), og fra 2021 i en bedre kategori, som nær truet (NT).

Vurderingen i *Norsk rødliste for arter* tar for seg utviklingen i hele Norge. Vi har i tillegg et godt kunnskapsgrunnlag om de lokale forholdene, som sier at de nasjonale bestandstrendene i stor grad også beskriver våre lokale forhold. En særlig viktig del av det lokale kunnskapsgrunnlaget er overvåkingen av hekkende sjøfugl gjennom mange år, utført av Birdlife avdeling Telemark og Store Færder ornitologiske stasjon. Overvåkingen viser at situasjonen er alvorlig for flere sjøfuglarter i Vestfold og Telemark.

Sjøfugl er i en alvorlig situasjon globalt, og omtrent 30 % av alle sjøfuglarter i verden er regnet som truet. Norge innehar en svært stor del av alle sjøfugler som hekker i Europa, dvs. 20 – 25 %. Norge har dermed et viktig forvaltningsansvar for sjøfugl. Overvåking av hekkende sjøfugl gjennom prosjektet SEAPOP viser en 30 % tilbakegang i hekkebestandene i Norge siden 2005. Årsaken til dette er sammensatt, og det dreier seg blant annet om mattilgang, sykdom, predasjon og klimaendringer.

Hvorfor er hekkeperioden og å unngå forstyrrelser så viktig?

Hekkeperioden for sjøfugl strekker seg totalt sett over en stor del av våren og sommeren. Dette skyldes at artene har ulike hekkestrategier. Noen arter etablerer seg på hekkeplassene tidlig på våren, mens andre ikke er ferdige med å legge egg før langt ute i juni. Mellom artene er det også betydelig variasjon på hvor lang tid ungene trenger for å bli flygedyktige. Ærfugl etablerer seg på hekkeplassene fra begynnelsen av april og de store måkene gråmåke og svartbak allerede fra tidlig i mars. Andre arter er trekkfugler og ankommer landet senere på våren. Eksempler på dette er sildemåke og makrellterne hvor en betydelig del av ungene ikke er flygedyktige før i månedsskiftet juli/august. Tidsperiode for hekking kan også variere noe fra år til år på grunn av vær- og næringsforhold. Samlet er det grunnlag for å si at perioden fra 15. mars til 15. august dekker det meste av hekkeperioden for sjøfugl. Dagens periode med ferdselsforbud 15. april til 15. juli dekker ikke hele hekkeperioden for flere arter.

Hekkeperioden er kritisk for å opprettholde bestandene, og vellykket hekking avhenger av trygge forhold på hekkeplassene. Forstyrrelser av hekkende sjøfugl har en klar negativ effekt på produksjon av unger, fordi det medfører fare for egg og unger, samt stress for foreldrefuglene. Ved forstyrrelser

øker faren for predasjon, sult, nedkjøling og overoppheting. En enkelt forstyrrelse kan medføre betydelig redusert hekkesuksess i en sjøfuglkoloni. Det er derfor viktig at forstyrrelser av hekkende sjøfugl begrenses.

FNs bærekraftsmål «Livet på land» dreier seg om å beskytte økosystemer og å stanse tap av naturmangfold. Til dette er det et delmål å iverksette umiddelbare tiltak for å stanse tap av biologisk mangfold og verne truede arter. En bedre beskyttelse av sjøfuglenes hekkeperiode vil være et bidrag til dette. Temaet sjøfugl berører også bærekraftsmålet «Livet i havet» hvor det er et delmål å forvalte og beskytte økosystemene i havet og langs kysten på en bærekraftig måte.

Menneskelig aktivitet i skjærgården i Vestfold og Telemark har vært høy gjennom mange år. Særlig på sommeren og på fine vårdager er det svært mange brukere av skjærgården. De siste ti årene har det også skjedd enkelte endringer i hvordan mennesker benytter skjærgården. Eksempler på dette er at bruk av kajaker og vannscootere har økt kraftig i perioden. Et ferdselsforbud knyttet til sjøfuglreservatene er effektivt for å begrense forstyrrelser som følger av menneskelig aktivitet.

Sjøfuglreservater i Vestfold og Telemark

I dag er det 88 sjøfuglreservater i Vestfold og Telemark. Dette inkluderer sonene for hekkende sjøfugl i Færder og Jomfruland nasjonalparker. De fleste er relativt små med et totalareal (land og sjø) på under 30 dekar, mens enkelte er betydelig større og utgjør mer enn 200 dekar. Det meste av disse arealene utgjør sjøareal rundt hekkeplassene.

Sjøfuglreservatene i Vestfold og Telemark utgjør omtrent 2 % av landarealet av det vi kan kalle skjærgården. Når det gjelder sjøareal i skjærgården utgjør sjøfuglreservatene under 1 %.

På vår nettside har vi lagt ut et kart som viser sjøfuglreservatenes utbredelse. Se lenke under. Merk at ferdselsforbud som vises innover i landet ikke er aktuelt for denne saken, og at enkelte sjøfuglreservat består av flere deler i kartet.

Vi ønsker dine innspill

I lys av den alvorlige situasjonen for flere sjøfuglarter, og at forstyrrelser på hekkeplassene påvirker bestandene negativt, ser vi det som aktuelt å forslå at perioden med ferdselsforbud utvides til å gjelde i hele perioden fra 15. mars til 15. august. Det er ønskelig at perioden med ferdselsforbud skal være den samme i alle sjøfuglreservatene i Oslofjorden og langs kysten av Agder. Like regler er praktisk for både forvaltningen og brukerne av skjærgården. For Vestfold og Telemark er fordelingen av hekkende sjøfugl langs kysten slik at den tilsier lik vurdering og behandling gjennom hele fylket.

Dette høringsbrevet sendes til grunneiere, kommuner, aktuelle organisasjoner og etater. Formålet med høringen er å få fram opplysninger om interesser som kan bli berørt av forslag om å utvide perioden med ferdselsforbud fra og med 15. mars til og med 15. august. Synspunkter og innspill sendes til Statsforvalteren i Vestfold og Telemarks postmottak sfvtpost@statsforvalteren.no.

Vi har ikke nødvendigvis en komplett liste over aktuelle mottakere av dette brevet. Vi ber derfor om at brevet blir sendt videre til foreninger eller andre som kan ha interesse av saken.

Tilsvarende høringsbrev sendes også ut fra Statsforvalteren i Oslo og Viken og Statsforvalteren i Agder. Vi vil vurdere høringsuttalelsene i samråd med de andre Statsforvalterne, før vi sender en tilrådning til Miljødirektoratet.

Aktuelle rapporter om sjøfuglenes hekkeperiode, kart som viser hvor sjøfuglreservatene finnes og lenker til aktuelle nettsider ligger på vår hjemmeside statsforvalteren.no/nb/vestfold-og-telemark under «Høringer».

Høringsfristen er 1. november 2023.

Med hilsen

Grethe Helgås (e.f.)
direktør

Fred Marius Svendsen
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Vurderinger av perioden for ferdselsforbudet i verneområder for sjøfugl i Telemark.

Birdlife Telemark/ Jomfruland fuglestasjon

v/Rune Bergstrøm

1. Innledning

Denne rapporten er utarbeidet av BirdLife -Telemark på oppdrag for av statsforvalteren i Telemark og Vestfold. I denne rapporten gis det faglige innspill knyttet til om perioden 15 april til 15 juli, med ferdselsforbud er riktig i forhold til å gi sjøfuglene nødvendig vern i hekkeperioden og ut over denne. Sjøfuglene usettes for mange negative stressfaktorer som gjør at bestanden for mange arter går faretruende tilbake. Vern mot forstyrrelser på hekkeplassene er et viktig virkemiddel for å sikre reproduksjon og ungeoverlevelse. Denne rapporten baseres på kunnskap om fuglene i Telemark spesielt, men også på den generelle utviklingen en ser i Skagerrak, i Norge og globalt. Telemark står i en særstilling i Norge når det gjelder datagrunnlaget for slike vurderinger. Overvåkningsprogrammet for sjøfugl nå har pågått kontinuerlig i 50 år i fylket. Dette gir en meget god oversikt over hvilke arter som er i sterk tilbakegang, hvilke som hekker seint, hvilke som benytter reservatene som oppvekstområder mm.

2. Bakgrunn

Sjøfuglene og hele skjærgården utsettes for et stadig økende trykk. Mange av sjøfuglartene som hekker her er i sterk nedgang og regnes i dag som truet. Årsakene for nedgangen er sammensatte og komplekse, men tilgang på beskyttede hekkeplasser er et av de enkleste tiltakene som virker positivt for bestandsutviklingen for de fleste arter.

Det har flere ganger tidligere blitt tatt opp at ferdselsforbudstiden bør utvides i sjøfuglreservatene i Telemark og i Skagerrakfylkene generelt. Da de første reservatene ble opprettet i 1980 var det særlig hensynet til friluftslivet som gjorde at ferdselsforbudsperioden ble begrenset til periodene fra 15. april til 15. juli.

Mye har endret seg siden den gangen. Sjøfuglbestanden i Telemark har vært nøye overvåket i 50 sammenhengende år. Artssammensetning og i hvilke antall de forekommer har endret seg svært mye i denne perioden. Mange arter har gått kraftig tilbake i antall og står nå på den norske og internasjonale rødlistene. Andre arter har etablert seg som nye hekkearter og forekommer nå ganske vanlig. Steinvender har forsvunnet helt som hekkefugl. Denne arten hekker helst i større

ternekolonier, noe som nå nesten ikke forekommer i det hele tatt i Telemark. Nettopp makrellterne og de to små måkeartene; fiskemåke og hettemåke, er blant de som har gått mest tilbake.

Utøvelsen av friluftslivet har endret seg i samme periode. Flere hytter, mer og lenger ferier (hjemmekontor på hytta) gjør at presset i skjærgården har økt. Båtene har blitt større, raskere og flere, aktiviteter som vannscooter, kajakkpadling, kiting, padleboard mm. forgår til dels i grunne farvannsom ikke motorbåter bruker. Alt dette gir samlet en økt forstyrrelse av sjøfuglene i hekketida og i den sårbare oppvekstperioden for ungene. Dette gjelder også i grunne farvann (ofte ikke med fredning) som er særlig viktige som oppvekstområder for ikke flyvedyktige fugleunger.

Fiskerier i Skagerrak har gjort at nøkkelarter i det marine økosystemet som større torsk og sei har gått sterkt tilbake. Andre fiskearter som var viktig bytte for store eksemplarer av disse artene har som følge av dette økt i antall (Moland. 2021). En annen viktig faktor som endrer livet i Skagerrak er klimaendringene. Økte vanntemperaturer, sjelden sjøis osv. gjør at både bunnfauna og alt annet liv i sjøene får endrede levevilkår. Invasjonsarter som stillehavsøsters m. fl. dominere i enkelte områder. Dette vil begunstige noen sjøfuglarter og minske næringstilgangen for andre. Viktigste i forhold til fokuset i denne rapporten er at det for noen arter vil være gunstig å hekke tidlig, mens det for andre vil være bedre å utsette hekkeperioden.

Predasjon på bestander som er i nedgang har større betydning enn hos sjøfuglbestander som er stabile eller i vekst. Flere av de sjøfuglene som nå er truet har ett stor predasjons-tap av egg og unger. Det vil igjen ofte tilsi at de må prøve å hekke på nytt med senere i sesongen.

Forståelsen for betydningen av verneområdene for sjøfugl ser ut til å ha økt blant brukerne av skjærgården. Men opphøret av ferdselsforbudet den 15 juli gjør at de da straks blir tatt i bruk til, fortøyning av båter over natt, bading, soling, fiske mm. Mange sjøfugler er da ikke ferdig med hekkingen (som vises av innsamlet data), reservatene benyttes også mye som en beskyttet hvileplass for mytende ærfugl og grågjess og som beiteområder for en rekke sjøfugl med unger. Mange arter med flyvedyktige unger mater disse i flere uker etter at de har forlatt reservatene. Ofte vil dette fortsatt forgå i eller i umiddelbar nærhet av reservatene. På en solrik dag i Kragerøskjærgården vil en se at det er få sjøområder som er uberørt i forhold til kontinuerlig båttrafikk.

3. Metode

For å best mulig vurdere behovet for endringer i vernebestemmelser og perioden for ilandstigningsforbudet har vi sett på utviklingen av bestanden av de ulike sjøfuglartene i Telemark siden 1974. Videre hvilken status disse har i forhold til rødlista som viser hvor truet disse artene er i Norge og internasjonalt. Arter som har gått sterkt tilbake og regnes som truet er viet spesiell oppmerksomhet i forhold til denne rapportens siktemål.

Videre har en gått gjennom en del relevant litteratur og rapporter som beskriver hekketidspunktet for sjøfugl i Skagerrak og endringer som skjer i hekketidspunktet for en del sjøfuglarter som følge av klimaendringene.

Data fra Telemark som beskriver sene hekkinger og som er lagt inn i artsobservasjoner er hentet ut. Dette er en on-line registreringstjeneste for planter, dyr og sopper i Norge. Løsningen er drevet av Artsdatabanken på oppdrag fra Klima og Miljøverndepartementet.

Feltarbeid. Det ble besluttet å utføre en del feltarbeid med utgangspunkt i Jomfruland fuglestasjon. Dette ble gjort nøyaktig når ferdselsforbudet opphørte i 2023 (14-15 juli). Dette fordi det foreligger få observasjoner om forekomst av egg, unger, samt data om verneområdenes betydning for sjøfugl i denne perioden. Foruten å loggføre observasjoner ble det vektlagt å foto-dokumentere status i verneområdene fra disse dagene hvor ilandstigning blir tillatt.

4. Resultater

Status for sjøfuglartene i Telemark

Sjøfuglovervåkingen i regi av Birdlife Norge, avdeling Telemark og Jomfruland fuglestasjon har pågått kontinuerlig siden 1974. Det er gjort en formidabel frivillige innsats av en rekke personer opp gjennom årene for å samle inn disse dataene som i dag utgjør en av de lengste overvåkningsseriene som finnes av norsk natur. Det er gjort totaltelling på hele Telemarkskysten, tellinger på tre ulike tidspunkt for å fange opp tidlig og sent hekkende arter i de 27 reservatene som ble opprette i 1978. Antall reir, egg og unger telles tre ganger på 8 sjøfugllokalteter med gode bestander av mange arter. Makrellterne overvåkes i ett større skjærgårdsområder for å kunne fange opp årlige skifter av hekkeplasser. Ærfugl (og etter hvert mellomskarv, reir) hanner har blitt talt med fly årlig, og enkelte år nesten hver måned. Alle metodene har sine styrker og svakheter. Endringene i sjøfuglbestanden er imidlertid så store i løpet av denne perioden at disse fanges godt opp med alle de ulike metodene.

Vadefuglen steinvender som hekket sparsomt i ytterskjærgården fram til 2004 har nå forsvunnet som hekkeart. En annen art som har gått dramatisk tilbake er makrellterna. På 1970- og 1980 tallet hekket det rundt 200 par i sjøfuglreservatene. Siden har bestanden gått dramatisk ned og i 2022 hekket kun 3 par. Fiskemåke og hettemåke er to andre arter som også har gått fra å være blant de mest tallrike hekkefuglene på kysten, med store kolonier, til å bare forekomme fåtallig og i svært små antall. Fiskemåka har i noen grad flyttet hekkeplasser inn på bygninger i urbane strøk. Andre arter som viser nedgang i bestandene er tjeld og rødstilk. Felles for alle disse artene er at de ofte hekker nær hverandre. Dette gir bedre beskyttelse mot predatorer. Når en av de tallrike kolonihekkende artene går sterkt tilbake, vil dette også ramme andre arter som har preferert å legge sitt reir nær disse.

En gruppe som har klart seg bra , og har en økende eller konstant bestand, er fiskepisende sjøfuglarter. Nye hekkearter som toppskarv og mellomskarv har etablert seg og ses mye på Telemarkskysten hele året. Teistbestanden er i klar vekst (også hjulpet av kunstige rugekasser). Silandbestanden greier seg også bra og ser ut til å være i vekst. God tilgang på mindre fisk for dykkende sjøfugl forklares ut fra den store ubalansen som følge av overbeskatning en finner på fiskebestanden i Skagerrak. Torsk og sei som var tallrike her tidligere, var en viktig predator på mindre fisk. Når disse predatorerne forsvinner øker bestanden av mindre fiskearter. Sild og brisling har også blitt overbeskattet. Store mengder av disse artene vokte opp langs Skagerrakkysten. De beveger seg ofte helt opp mot vannoverflaten og er viktig næring for makrellterna. Siden terner ikke kan fange fisk på dypere vann, har mangel på små sild og brisling hatt en negativ effekt på denne arten.

Syv nye arter har dukket opp som hekkefugler på kysten siden 1974. De fleste her vet vi at har bredt seg nordover fra Europa. Det gjelder mellomskarv, toppskarv (trolig fra svenske vestkysten), knoppsvane, grågås, kanadagås (utsatt), hvitkinngås (opprinnelig arktisk gås som etablerte seg i Østersjøen og har bredt seg derfra til Skagerrakkysten) og toppand.

Gråmåke og svartbak har økt mye i antall i reservatene. Gråmåka har avtatt noe de siste tiårene, men har fortsatt en stor bestand i forhold til på 1970-tallet. Nedgangen i gråmåkebestanden kan delvis forklares ved at tilgangen på matavfall fra søppeldeponier har avtatt betydelig, og at utkast fra en stadig mindre fiskeflåte har et langt mindre omfang enn før. Svartbakbestanden har ikke avtatt, men vært i vekst hele perioden. Begge er viktige predatorer på andre måker, ærfugl, gravand, siland m.fl. Trolig kan den sterke veksten i antall av disse to artene forklare at ærfugl og fiskemåke har flyttet sin hekkeplasser til områder med mindre predasjonspress. Med mindre næringstilgang for stormåkene vil de øke predasjonstrykket på andre arter. Når disse bestandene allerede er presset av andre påvirkningsfaktorer og allerede har en minkende bestand, vil predasjonen få en mer alvorlig negativ virkning.

Mange av sjøfuglartene i Telemark og på Skagerrakkysten tilhører andre populasjoner i forhold til tilsvarende arter i resten av landet (eks. storskav hvor vi har en egen underart; sienensis). Forvaltningen av sjøfugl i Norge er ikke tilpasset dette og vil da ofte ikke vurdere tiltak som er riktige for sjøfuglbestanden hos oss.

Miljøtruslene er også til dels andre i Skagerrak enn på resten av kysten. Større areal- og befolkningspress, mer forurensningsbelastning og mer komplekse økosystemer gjør at det er mye kunnskapsmangel knyttet hvorfor de forskjellige endringen skjer her. For de mest trua artene foreslås det i denne rapporten å sette i verk ulike forvaltningstiltak.

Sjøfuglene er gode indikatorer på tilstanden i det marine miljøet. Samtidig betyr opplevelser knytte til sjøfugl mye for mange mennesker som ferdes og benytter Skagerrakkysten. Derfor er det viktig å ivareta sjøfuglbestanden ut over kun den viktige rollen de spiller i økosystemet.

Data om sjøfuglene er innsamlet på ulike metoder, både ved totaltelling av voksne individer på alle lokaliteter hvor sjøfugl forekommer. Reirtelling på 8 lokaliteter (både vernede og ikke vernede lokaliteter, alle med mye sjøfugl). Telling 3 ganger i løpet av hekkesesongen i reservatene (for å få med tidlige og sene hekkearter). Terneovervåkning i to større

skjærgårdsområder for å fange opp forflytninger av hekkeplasser, noe som ofte skjer hos terner. Flyovervåkning av reir for mellomskarv (underart av storskarv) og ærfuglhanner i hekketida. I tillegg er det gjort spesialundersøkelser knyttet til miljøgiftbelastning, kartlegginger etter oljeforurensning som har drept sjøfugl mm. Samlet må en kunne sies å ha god oversikt over utviklingen av hekkebestanden for alle sjøfuglartene i Telemark. Dessverre mangler vi like god kunnskap om hvorfor de store endringene som vi ser oppstår. For mer detaljerte opplysninger om resultater og metoder mm. vises til rapporten som oppsummerer 50 års sjøfuglovervåkning i Telemark (Bergstrøm et.al. 1993).

5. Røddlistestatus.

Flere av artene som var viktige for valg av hvilke områder som skulle vernes i hekketida har gått sterkt tilbake. Dette gjelde makrellterne, fiskemåke og hettemåke. Steinvender som hekket i kolonier av terner og småmåker er nå helt borte. Fiskemåka har flyttet noe hekking sin inn i urbane/industri strøk. Men antallet tilsvarer ikke på noen måte den mengden som på 1970 tallet hekket i verneområdene. Rødstilk og Tjeld som også viser en svak nedgang i Telemark er arter som benytter store kolonier av terner og småmåker som beskyttelse mot predasjon. Ærfuglen som etter en sterk vekst fram mot årtusenskiftet viser en nedgang har også flyttet mange sine hekkeplasser fra ytre til indre del av skjærgården. Ærfuglbestanden viser en svak nedgang i Telemark.

Art	Norge 2021 Antall individer	Røddlistestatus Norge	Bestands- utvikling Norge	Bestandsutvikling Sverige	Røddlistestatus Sverige	Røddliste- status globalt Birdlife International	Bestandsutvikling Telemark 1974- 2021
Storskarv <i>carbo</i>	42 000	NT -Nær truet	avtagende			LC	
Storskarv <i>sinensis</i>	5000		økende	Stabil	LC	LC	Økende
Toppskarv	56 000	LC - Livskraftig	stabil	Økende	VU	LC	Økende
Knoppsvane	960-1450	LC - Livskraftig	svak vekst	Kraftig økning	LC	LC	Stabil
Grågås	36 000-40 000	LC - Livskraftig	økende	Kraftig økning	LC	LC	Økende
Kanadagås	4000-8000	NE - ikke vurdert	ikke vurdert	Stabil	LC	LC	Stabil
Hvitkinngås	12001400	LC - Livskraftig	økende	Avtagede	LC	LC	Økende
Gravand	3000-5000	LC - Livskraftig	stabil-økend	Stabil- usikre data	NT	LC	Stabil
Stokkand	340 000-460 000	LC - Livskraftig	økende	Stabil- usikre data	LC	LC	Stabil
Toppand	13 000-18 000	LC - Livskraftig	stabil	Stabil- usikre data	LC	LC	Økende
Ærfugl	174 000	VU - Sårbar	avtagende	Nedgang, svak	EN	NT	Svak nedgang
Siland	20 000-60 000	LC - Livskraftig	stabil	Stabil- usikre data	LC	LC	Stabil
Tjeld	100 000-200 000	NT -Nær truet	avtagende	Stabil	NT	NT	Svak nedgang
Sandlo	20 000-30 000	LC - Livskraftig	stabil	Stabil, usikre data	LC	LC	Stabil
Rødstilk	50 000-70 000	NT -Nær truet	avtagende	Stabil	LC	LC	Svak nedgang
Steinvender	20 000-40 000	NT -Nær truet	avtagende	Avtagende	EN	LC	Utdødd
Hettemåke	10 000-14 000	CR - Kritisk truet	avtagende	Nedgang, svak	NT	LC	Sterk nedgang
Fiskemåke	180 000-250 000	VU - Sårbar	avtagende	Stabil	NT	LC	Sterk nedgang
Sildemåke	56 000	LC - Livskraftig	stabil	Kraftig økning	LC	LC	Stabil
Gråmåke	144 000	VU - Sårbar	avtagende	Stabil	VU	LC	Økende- stabil
Svartbak	86 000	LC - Livskraftig	stabil	Avtagende	VU	LC	Økende
Makrellterne	22 000	EN - Sterkt truet	avtagende	Stabil	LC	LC	Sterk nedgang
Teist	70 000	NT -Nær truet	avtagende	Økende	NT	LC	Økende

Tabell 3. Røddlistestatus og trender for bestandene i Norge, Sverige, globalt og i Telemark.

I denne rapporten er rødlistede arter hensynstatt spesielt, med særlig vekt på de artene som viser klar negativ utvikling i Telemark de siste 50 årene.

6. Utvalgte litteraturstudier

Mange av publikasjonen som har kommet i de senere år viser hvordan sjøfugler hekker stadig tidligere som en følge a klimaendringer. Dette gjelder særlig studier som er knyttet til mer nordlige og Arktiske strøk, enn Skagerrak og Telemarkskysten. Studier av sjøfugl lenger sør (England) viser at flere sjøfuglarter der starter hekkesesongen seinere enn før. To viktige arbeider som er gjort i Skagerrak, som omfatter data fra Telemark og behandler problematikken knyttet til dagens periode for ferdselsforbud er Steel, C. 2003 og Helberg. M m.fl. 2023. I den første omtalte rapporten (fra 2003) påpekes det at fleste sjøfuglarter ikke har flyvedyktige unger den 15 juli. Det presenteres bl.a. data knyttet til fiskemåke og sildemåke som viser at disse ofte ikke har flyvedyktige unger når ferdselsforbudet opphører. Rapporten viser også til at ferdsel med eks. båtkjøring nær reservatet stresser og forstyrre hekkende fugl. Energiforbruket går opp hos unger og voksne fugler ved forstyrrelser. Predasjonstrykket øker også når forelderfuglene retter oppmerksomhet mot den forstyrrende båten. Stormåker utbytter ofte disse situasjonen til å ta unger av ærfugl og andre arter. Avstanden ærfugl reagere på båtferdsel er undersøkt i Skagerrak (Røv et. Al. 1995). Reaksjonen hvor de endrer adferd som følge av at en båt nærmer seg ligger mellom 60 og 120 meter. Når båten har kurs mot eks. et ungekull endret de kurs ved en avstand på mellom 80 til 40 meter. Dette er i et område hvor båter ofte kjører i Telemarkskjærgården. Ro og fravær av båter nær reservatene er derfor viktig for å hindre stress og derav følgende økt energiforbruk samt predasjon på unger som har forlatt selve hekkeplassen.

En studie av ringemerkingdata, vingelengder på unger (sier noe om alder) mm. fra den norske Skagerrakkysten (Helberg M, 2022), viser klart at svært mange av sjøfuglartene ikke har flyvedyktige unger den 15 juli. For hettemåke, fiskemåke og makrellterne vil noen kull ikke være flyvedyktige før noen dager ut i august. For sildemåka som hekker seint kan det være ikke flyvedyktige unger så sent som 15 august. Data i rapporten viser at de store måkeartene hekker stadig tidligere i sesongen (basert på perioden 2013- 2022). Særlig gråmåke og svartbak er viktige predatorer på egg og unger av andre sjøfuglarter. Dette kan være med på å øke predasjonspresset på arter som hekker senere.

Et studie av arktiske sjøfuglarters respons på varmere klima, viser tidligere start på hekkesesongen for arter som henter føde på overflaten. For dykkende sjøfugl er det derimot liten endring tidspunkt for i start av hekkesesongen (Descamps S. 2019). Disse mer arktiske studiene er trolig ikke relevante for klimaendringenes effekt på sjøfugl i Skagerrak.

Et annet større studie av variasjon og korrelasjon av hekketidspunkt med klimafaktorer for en rekke arter (Keogan,K. 2022). viser at lokale forhold er viktig for tidspunkt for start av egglegging, samt at variasjonen mellom år er stor og styrt av fenologiske forskjeller.

Studier fra Isle of May utenfor Edinburgh viser at timing av tilgang på føde har gjort at flere sjøfuglarter har startet hekkesesongen der senere enn før. Hekkesuksessen for disse artene er jevnt over lavere enn for de som hekker tidligere. ([Isle of May Long-Term Study | UK Centre for Ecology & Hydrology \(ceh.ac.uk\)](https://ceh.ac.uk/news/2018/05/18/isle-of-may-long-term-study). “*Our seabird studies indicate that in recent warmer years, birds have been struggling to find sufficient food for their chicks, because the sandeels have been either too few, too small, too lean, or have not been available at the right time. Several species of seabirds breed later and less successfully, and survival of adult birds is also lower in warmer years. However, these relationships are complex and may not hold for other regions*”

Storskarven , mellomskarven og til noen grad toppskarven (de to siste hekker i Telemark), er kjent for å kunne ha to kull. Eksempelvis i den store mellomskravkolonien på Vorsø i Danmark varierer det mellom 0- 19% av parene som legger er kull nummer to. (data fra 1980 – 1995), Craik J.C.A. 2008. De kan da ha unger så sent som siste del av august første del av september. Dette er ikke kjent fra Telemark så langt.

7. Resultater

Foruten dataene vist til i de to tidligere omtalte rapportene (Steel C. 2003) og Helberg 2023) er det en god del data som viser at det ikke flyvedyktige unger i verneområdene og generelt i skjærgården etter den 15 juli. Her er data hentet fra artsobservasjoner som viser egg/unger, pullus, ikke flyvedyktige unger rundt datoen ferdselsforbudet opphører og senere. Det er valgt å ta med data fra Larvik kommune da deler av de ytre fjordene fra Grenland omfattes delvis av denne

Artsnavn	Anta	Alde	Aktivitet	Lokalitetsnavn	Startdat	Kommentar
fiskemåke	20	Adult	Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Stråholmen	10.07.2023	
fiskemåke	4	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Stråholmen	10.07.2023	
fiskemåke	30	Adult	Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Stråholmen	19.07.2022	
fiskemåke	10	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Stråholmen	19.07.2022	
fiskemåke	20	Adult	Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Løkstadstranda (molo-Grüner)	18.07.2022	
fiskemåke	10	1K	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Skagerakstrand	18.07.2022	Frå dunugar til nesten flyvedyktige.
fiskemåke	25	Adult	Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Skagerakstrand	18.07.2022	
fiskemåke	2		Mat til unger	Grummestadvann	27.07.2021	
fiskemåke	2	Adult	Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Nordre Strand	26.07.2021	
fiskemåke	1	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Pyttane (naturreservat)	26.07.2021	stor
fiskemåke	4	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Vinjestranda	21.07.2021	
fiskemåke	4	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Vinjestranda	21.07.2021	Store pull
fiskemåke	1	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Hydrostranda	14.07.2021	
fiskemåke	1	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Hydrostranda	14.07.2021	
fiskemåke	3	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Åbyelvas utløp	14.07.2021	
fiskemåke	3	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Åbyelvas utløp	14.07.2021	
fiskemåke	6	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Nalumstranda	18.07.2020	
fiskemåke	2	1K	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Rafnes	19.07.2020	Såvidt flyvedyktige. I tillegg til 2 pulli
fiskemåke	2	Pulli	Reir med egg eller unger	Rafnes	19.07.2020	
fiskemåke	2	1K	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Bakkevannet nord	15.07.2020	
fiskemåke	2	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Stråholmen	16.07.2020	
fiskemåke	10	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Kråka	20.07.2018	lokale
fiskemåke	2	Pulli	Reir med egg eller unger	Nordre Strand	30.07.2017	Ganske små pull
fiskemåke	10		Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Løkstadstranda (molo-Grüner)	14.07.2017	
fiskemåke	1		Unger utenfor reir, ikke utvokste	Versvik	11.07.2017	
fiskemåke	4	1K	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Herøya-kanalens utløp	11.07.2017	
fiskemåke	8	1K	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Porsgrunnselva, Borgestadjord	10.07.2017	
fiskemåke	1	1K	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Herkules	29.07.2016	
fiskemåke	1	1K	Reir med egg eller unger	Pasa	11.07.2015	
fiskemåke	6	Adult	Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Pasa	11.07.2015	
fiskemåke	3		Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Gjesskjæra NR	10.07.2010	
fiskemåke	1	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Kråka	30.07.2012	
fiskemåke	2	Adult	Mat til unger	Bærøy	13.07.2011	
fiskemåke	1	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Bærøy	13.07.2011	
fiskemåke	27	Adult	Reir med egg eller unger	Sekkekilen-holmen	15.07.2010	
fiskemåke	52	Adult	Reir med egg eller unger	Sjøterrassen	15.07.2010	
fiskemåke	2	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Skarøya	21.07.1990	Min.tall.
fiskemåke	4	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Skarøya	21.07.1990	
fiskemåke	130		Reir med egg eller unger	Valle	10.07.2009	
fiskemåke	12	Adult	Reir med egg eller unger	Holme, Bjørkøya	10.07.2009	

Figure 1 Fiskemåke, funn som viser ikke flyvedyktige unger

kommunen. Under følger en oversikt over sene funn av de vanligste sjøfuglartene i Telemark. Som vist tidligere har nesten alle disse status fra kritisk truet til sårbare på den norske rødlista. Funn som er etter den 15 juli er merket i rødt, på den 15 juli er merket gult. Like før men som ville hatt ikke flyvedyktige unger etter den 15.7 er ikke markert med farge.

gråmåke	3	1K	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Kråka	19.07.2022	
gråmåke	4	Adult	Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Kråka	19.07.2022	
gråmåke	1	Adult	Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Skagerakstrand	18.07.2022	
gråmåke	2		Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Kjørbekk	14.07.2022	
gråmåke	20	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Lille Såstein NR	13.07.2021	
gråmåke	15	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Lille Såstein NR	13.07.2021	Fra båt. Vanskelig å telle
gråmåke	2	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Stråholmen	20.07.2020	
gråmåke	2	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Stråholmen	16.07.2020	
gråmåke	17	1K	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Veitholmen (lok 106)	15.07.2019	
gråmåke	4	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Jomfruland	20.07.2018	Ikke flygedyktige
gråmåke	20	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Gjesskjæra NR	16.07.2018	Ikke systematisk sjekk, bare anslag.
gråmåke	21	1K	Reir med egg eller unger	Veitholmen (lok 106)	17.07.2018	Telte 21 1k på/rundt øya.
gråmåke	2		Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Salendammen	10.07.2017	
gråmåke	65		Reir med egg eller unger	Stråholmstein NR	23.07.2016	

Figure 1 Gråmåke, funn som viser sen hekking i Telemark

svartbak	2	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Stråholmen	10.07.2023	
svartbak	1	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Stråholmen	10.07.2023	
svartbak	2	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Løkstadstranda (molo-Grüner)	18.07.2022	
svartbak	2	1K	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Løkstadstranda (molo-Grüner)	18.07.2022	
svartbak	8	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Lille Såstein NR	13.07.2021	
svartbak	5	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Lille Såstein NR	13.07.2021	
svartbak	2	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Vinjestranda	14.07.2021	
svartbak	2	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Vinjestranda	14.07.2021	
svartbak	3	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Stråholmen	16.07.2020	
svartbak	1	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Jomfrulandsrenna søndre (Stan	13.07.2018	
svartbak	2	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Jomfrulandsrenna søndre (Stan	13.07.2018	
svartbak	1	1K	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Bjønnskjæra	12.07.2018	Minimum
svartbak	3	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Gjesskjæra NR (holme nord for	15.07.2017	3 store unger. Liten holme.
svartbak	1	Adult	Mat til unger	Svarteskjær	12.07.2017	
svartbak	65		Reir med egg eller unger	Stråholmstein NR	23.07.2016	
svartbak	8	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Gjesskjæra NR	10.07.2010	Minimum
svartbak	3	Pulli	Reir med egg eller unger	Sjøterrassen	15.07.2010	
svartbak	2	Adult	Reir med egg eller unger	Sjøterrassen	15.07.2010	
svartbak	2	Adult	Mat til unger	Figgeskjæret	21.07.2009	

Figure 2 Svartbak funn som viser sen hekking i Telemark

hettemåke	1	Adult	Mat til unger	Nevlunglungstranda	26.07.2022	
hettemåke	2	1K	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Mølen	20.07.2022	
hettemåke	1	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Mølen	20.07.2022	
hettemåke	20	1K	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Tårnbrygga	17.07.2018	Flygedyktige, og har nok kommet fra øyene rundt Gjesskjæra
hettemåke	25	1K	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Hummerbakken	19.07.2011	
hettemåke	1		Reir med egg eller unger	Sekkekilen-holmen	23.05.2010	
hettemåke	1		Reir med egg eller unger	Holme, Bjørkøya	20.05.2010	
hettemåke	6	Adult	Reir med egg eller unger	Valle	10.07.2009	2+1+1 pull

Figure 3 Hettemåke, funn som viser sen hekking i Telemark

fiskemåke	20	Adult	Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Stråholmen	10.07.2023	
fiskemåke	4	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Stråholmen	10.07.2023	
fiskemåke	30	Adult	Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Stråholmen	19.07.2022	
fiskemåke	10	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Stråholmen	19.07.2022	
fiskemåke	20	Adult	Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Løkstadsstranda (molo-Grüner)	18.07.2022	
fiskemåke	10	1K	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Skagerakstrand	18.07.2022	Frå dunungar til nesten flygedyktige.
fiskemåke	25	Adult	Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Skagerakstrand	18.07.2022	
fiskemåke	2		Mat til unger	Grummestadvann	27.07.2021	
fiskemåke	2	Adult	Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Nordre Strand	26.07.2021	
fiskemåke	1	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Pyttane (naturresevat)	26.07.2021	stor
fiskemåke	4	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Vinjestranda	21.07.2021	
fiskemåke	4	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Vinjestranda	21.07.2021	Store pull
fiskemåke	1	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Hydrostranda	14.07.2021	
fiskemåke	1	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Hydrostranda	14.07.2021	
fiskemåke	3	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Åbyelvas utløp	14.07.2021	
fiskemåke	3	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Åbyelvas utløp	14.07.2021	
fiskemåke	6	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Nalumstranda	18.07.2020	
fiskemåke	2	1K	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Rafnes	19.07.2020	Såvidt flyvedyktige. I tillegg til 2 pulli
fiskemåke	2	Pulli	Reir med egg eller unger	Rafnes	19.07.2020	
fiskemåke	2	1K	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Bakkevannet nord	15.07.2020	
fiskemåke	2	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Stråholmen	16.07.2020	
fiskemåke	10	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Kråka	20.07.2018	lokale
fiskemåke	2	Pulli	Reir med egg eller unger	Nordre Strand	30.07.2017	Ganske små pull
fiskemåke	10		Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Løkstadsstranda (molo-Grüner)	14.07.2017	
fiskemåke	1		Unger utenfor reir, ikke utvokste	Versvik	11.07.2017	
fiskemåke	4	1K	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Herøya-kanalens utløp	11.07.2017	
fiskemåke	8	1K	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Porsgrunnselva, Borgestadjord	10.07.2017	
fiskemåke	1	1K	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Herkules	29.07.2016	
fiskemåke	1	1K	Reir med egg eller unger	Pasa	11.07.2015	
fiskemåke	6	Adult	Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Pasa	11.07.2015	
fiskemåke	3		Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Gjesskjæra NR	10.07.2010	
fiskemåke	1	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Kråka	30.07.2012	
fiskemåke	2	Adult	Mat til unger	Bærøy	13.07.2011	
fiskemåke	1	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Bærøy	13.07.2011	
fiskemåke	27	Adult	Reir med egg eller unger	Sekkekilen-holmen	15.07.2010	
fiskemåke	52	Adult	Reir med egg eller unger	Sjøterrassen	15.07.2010	
fiskemåke	2	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Skarøya	21.07.1990	Min.tall.
fiskemåke	4	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Skarøya	21.07.1990	
fiskemåke	130		Reir med egg eller unger	Valle	10.07.2009	
fiskemåke	12	Adult	Reir med egg eller unger	Holme, Bjørkøya	10.07.2009	

Figure 4 Fiskemåke, funn som viser sen hekking i Telemark

makrellterne	5		Mat til unger	Nevlunghavn	20.07.2022	
makrellterne	2	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Hydrostranda	14.07.2021	
makrellterne	3	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Hydrostranda	14.07.2021	
makrellterne	5		Unger utenfor reir, ikke utvokste	Gjesskjæra NR	16.07.2018	
makrellterne	1		Rugende	Gråten	10.07.2018	På skjæret rett ved Gråten Båtforen
makrellterne	2	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Stang- og Gjesskjæra (alt) (lok 7	15.07.2017	Holmen sør for hytteholmen ved Gje
makrellterne	4	Adult	Reir med egg eller unger	Gunneklevfjorden	25.07.1992	Reir på flåte på Klevstrand. Så ut til å
makrellterne	30		Reir med egg eller unger	Valle	10.07.2009	god unge prod. mange 3 +2 kull stor
makrellterne	3	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Stang- og Gjesskjæra (alt) (lok 7	11.07.2010	Noen pulli sett fra båt, gikk ikke iland
makrellterne	1	Adult	Rugende	Beverskjæra FFO (lok 80)	10.07.2010	
makrellterne	22	Adult	Reir med egg eller unger	Sjøterrassen	15.07.2010	
makrellterne	1	Adult	Rugende	Stutsholmskjæra NR	11.07.2010	
makrellterne	2	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Gjesskjæra NR	10.07.2010	

Figure 5 Makrellterne funn som viser ikke flyvedyktige unger, sen hekking

sildemåke	2	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Kragerø Sentrum	10.07.2023	
sildemåke	2	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Kragerø Sentrum	10.07.2023	
sildemåke	2		Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Kjørbekk	14.07.2022	
sildemåke	1	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Stråholmen	20.07.2020	Langholmen
sildemåke	1	1K	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Veitholmen (lok 106)	15.07.2019	
sildemåke	265		Reir med egg eller unger	Stråholmstein NR	23.07.2016	
sildemåke	6		Reir med egg eller unger	Valle	10.07.2009	2+1pull obs
sildemåke	4	Adult	Reir med egg eller unger	Langesundstangen	10.07.2009	

Figure 6 Sildemåke, funn som viser sen hekking

tjeld	5	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Stråholmen	10.07.2023	
tjeld	4	1K	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Stråholmen	10.07.2023	
tjeld	1		Reir med egg eller unger	Gimsøy jordet	10.07.2022	
tjeld	1	1K	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Brønnstadbukta	29.07.2022	Sammen med en voksen
tjeld	1	1K	Mat til unger	Nalumstranda	31.07.2022	
tjeld	2	Adult	Mat til unger	Herøya Industripark	18.07.2022	
tjeld	2	Adult	Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Skagerakstrand	18.07.2022	
tjeld	2	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Gunneklevfjorden	16.07.2021	
tjeld	3	1K	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Gunneklevfjorden	16.07.2021	Trolig flyvedyktige
tjeld	2	1K	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Rafnes	29.07.2020	Store
tjeld	1		Reir med egg eller unger	Bakkestranda	09.05.2017	
tjeld	2		Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Østre Rauane NR	16.07.2015	
tjeld	2	Adult	Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Østre Rauane NR	15.07.2015	
tjeld	12		Unger utenfor reir, ikke utvokste	Valle	10.07.2009	

Figure 7 Tjeld, funn som viser sen hekking

sandlo	4	Adult	Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Løkstadstranda (molo-Grüner)	24.07.2022	
sandlo	1		Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Skadden NR (lok 144)	21.07.2022	
sandlo	4	Adult	Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Løkstadstranda (molo-Grüner)	18.07.2022	
sandlo	5		Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Nevlungsstranda NR	10.07.2020	2 eller 3 unger obs. i tillegg til det vo
sandlo	2	Adult	Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Østre Rauane	31.07.2020	
sandlo	2		Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Mølen	29.07.2019	
sandlo	1	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Mølen	15.07.2019	
sandlo	3		Unger utenfor reir, ikke utvokste	Mølen	17.07.2019	
sandlo	2		Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Mølen	29.07.2018	
sandlo	2	Adult	Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Mølen	25.07.2018	
sandlo	2	Adult	Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Mølen	22.07.2018	
sandlo	2	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Tangstranda	20.07.2017	
sandlo	2		Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Mølen	26.07.2016	
sandlo	2	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Mølen	25.07.2016	
sandlo	2		Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Mølen	23.07.2016	Odden
sandlo	2		Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Jomfruland	16.07.2009	
sandlo	1	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Mølen	12.07.2009	Stor pull stranda i vest
sandlo	2	2K+	Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Mølen	12.07.2009	Odden
sandlo	2		Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Mølen	11.07.2010	
sandlo	2		Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Kråka	10.07.2012	
sandlo	2		Engstelig adferd, indikasjon på hekking	Mølen	27.07.2012	
sandlo	1	Pulli	Reir med egg eller unger	Røysene, Mølen	17.07.2014	1 pull, ikke flyvedyktig

Figure 8 Sandlo, funn som viser sen hekking i Telemark

gravand	4	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Stråholmen	10.07.2023	
gravand	14	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Stråholmen	10.07.2023	6store + 8 små
gravand	4		Unger utenfor reir, ikke utvokste	Ravn	26.07.2022	
gravand	1		Unger utenfor reir, ikke utvokste	Nevlunglungstranda	20.07.2022	
gravand	4	1K	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Mølen	30.07.2020	
gravand	5		Unger utenfor reir, ikke utvokste	Mølen	22.07.2020	
gravand	6	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Mølen	12.07.2020	
gravand	12	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Stråholmen	14.07.2019	
gravand	5	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Skadden NR (lok 144)	18.07.2017	To kull: 3 og 2.
gravand	12	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Kråka	18.07.2017	
gravand	14	Pulli	Reir med egg eller unger	Stråholmen	16.07.2015	
gravand	13	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Jomfruland	16.07.2014	
gravand	6	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Jomfruland	15.07.2014	
gravand	6		Reir med egg eller unger	Mølen	12.07.2009	ett par m/ små unger, Nevlungstranda

Figure 9 Gravand, funn som viser sen hekking i Telemark

siland	7		Reir med egg eller unger	Aasvik	19.07.2022	
siland	3	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Stolpestad Camping	20.07.2021	
siland	9	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Vinjestranda	15.07.2021	
siland	1	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Åbyelvas utløp	14.07.2021	
siland	5	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Åbyelvas utløp	14.07.2021	
siland	2	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Vinjestranda	14.07.2021	
siland	7	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Vinjestranda	14.07.2021	
siland	5		Unger utenfor reir, ikke utvokste	Mølen	11.07.2021	
siland	10		Unger utenfor reir, ikke utvokste	Ærøy (vest)	31.07.2020	Silandhunn med ni 2-3 uksgamle unger.
siland	4	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Stråholmen	20.07.2020	
siland	4	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Tårnbrygga	17.07.2018	
siland	1	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Tårnbrygga	17.07.2018	
siland	24	1K	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Kråka	31.07.2008	Sans. flere kull
siland	14		Unger utenfor reir, ikke utvokste	Valle	10.07.2009	8+8+6+6+5+4+1 pull
siland	31		Unger utenfor reir, ikke utvokste	Mølen	14.07.2009	1 hunn med 10 pull og en med åtte pull samt
siland	8	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Mølen	12.07.2009	Mellomstore
siland	11	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Mølen	12.07.2009	Små
siland	1	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Skarøya	21.07.1990	
siland	1	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Skarøya	21.07.1990	
siland	3	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Skienelva (Menstad bru)	25.07.2010	
siland	1	Adult	Reir med egg eller unger	Skienelva (Menstad bru)	25.07.2010	
siland	5	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Streterestranda	29.07.2010	Store
siland	8	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Streterestranda	29.07.2010	Små
siland	15		Unger utenfor reir, ikke utvokste	Mølen	12.07.2011	
siland	12	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Mølen	19.07.2011	6+3+3
siland	13	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Mølen	27.07.2011	13 sammen med en hunn
siland	7	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvokste	Tangstranda	18.07.2014	
siland	1		Reir med egg eller unger	Haugsodden	10.07.2014	
siland	15		Unger utenfor reir, ikke utvokste	Mølen	11.07.1981	10 ad + 5 pull
siland	13		Unger utenfor reir, ikke utvokste	Mølen	10.07.1981	9 ad + 4 pull
siland	10		Unger utenfor reir, ikke utvokste	Mølen	21.07.1974	
siland	23		Unger utenfor reir, ikke utvokste	Mølen	22.07.1982	
siland	13		Unger utenfor reir, ikke utvokste	Mølen	15.07.1982	
siland	13		Unger utenfor reir, ikke utvokste	Mølen	14.07.1982	
siland	12		Unger utenfor reir, ikke utvokste	Mølen	13.07.1982	

Figure 10 Siland, funn som viser sen hekking i Telemark

ærfugl	3	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvikste	Stolpestad Camping	20.07.2021
ærfugl	4	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvikste	Sauøysund	15.07.2021
ærfugl	1	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvikste	Sauøysund	15.07.2021
ærfugl	7	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvikste	Kjellsøyholmen (lok 49)	13.07.2020
ærfugl	1	Adult	Unger utenfor reir, ikke utvikste	Kjellsøyholmen (lok 49)	13.07.2020
ærfugl	3	Pulli	Unger utenfor reir, ikke utvikste	Helleseng	13.07.2016

Figure 11 Ærfugl, funn som viser sen hekking i Telemark

Har også valgt å ta med et sitat fra dagboka som er lagt ut på stasjonens facebook side (Jørn Helge Magnussen). Det viser sen hekking på Jomfrulands nordende.

- 2022.

- 21. juli Sitat fra dagboka.

Hekkefugler: 10 – 12 1K + pullus fiskemåke, flere er fremdeles ikke flygedyktige. 4 gråmåke samme sted. Både 1K sandlo og tjeld er lokale hekkefugler. Alle disse har fått frem unger på Kråka i

-

- 2020

14. juli blei det talt 18 pullus/1K fiskemåke med teleskop fra reservatgrensen. Ganske mange av disse var fortsatt ikke flyvedyktige.

Vi merket 7 fiskemåkepullus den 15. juli.

-

Bildet er tatt 15. juli. Dununge av fiskemåke, tipper minst 10 dager til den er flygedyktig. JHM

Disse dataene viser klart at opphøret i ferdseforbudet er for tidlig. Mange av disse sjøfuglartene har ikke flyvedyktige unger i slutten av juli og begynnelsen av august. Siland er en art som ofte hekker meget seint og vil være sterkt utsatt for forstyrrelser i hekketida.

Av de arene som har gått mest tilbake i Telemark ser vi at både fiskemåke, hettemåke og makrellterne ofte kan ha sene kull. Etter at det ble innført ferdselsforbud på Kråka nord på Jomfruland er det lett å følge med på *rugperiode*, tidspunkt for når ungen er flyvedyktige unger mm. Dette kan følges enkelt med telescope fra fugletårnet uten at fuglene forstyrres. Under feltarbeidet i år (2023) lå ei fiskemåke på tre egg den 15 juli i dette verneområdet.

8. Feltarbeid i 2023.

Siden lite data er innsamlet akkurat rundt det tidspunktet ferdselsforbudet opphører ble det bestemt at en ville besøke noen gode hekkelokaliteter som er vernet, den 14 og 15 juli i 2023. Været var godt den 14 juli, men mye vind og en del regnbyger den 15 juli gjorde at arbeidet den dagen ble noe begrenset. Verneområdene, Skadden og Kråka (Jomfruland), Stutsholmskjæra, Beverskjæra, Gjesskjæra og Stangskjæra i Jomfrulandsrenna, Lille Danmark og Rauholmen ved Stråholmen (alle Kragerø), samt en tidligere registrert ternekoloni ved Flesa (Bamble) ble sjekket. Disse var valgt ut fordi de årlige sjøfuglundersøkelsene hadde vist at disse lokaliteten hadde gode hekkebestander av de fleste sjøfuglarter.

Følgende ble påvist:

Art	Funn
Grågås	Store flokker bruker verneområdene til opphold i myteperioden
Mellomskarv	Ikke flyvedyktige unger, hoppet ut av reir og løp mot sjøen (Lille Danmark). Mange bruker verneområdene for hvile når de ikke driver næringssøk.
Makrellterne	Ungen var akkurat flyvedyktige, opphold seg i eller nær reservatene, ble matet av foreldrene
Ærfugl	Unger som ikke var flyvedyktige ble påvist (2 kull). Mange ærfugl med unger benyttet reservatene til opphold på land og næringssøk i sjøen. Trolig som følge av at de ikke ble forstyrret der. Lite ungeflokker å se utenfor reservatene.
Gravand	Nyklekt kull på Kråka 15.7.
Fiskemåke	Ikke flyvedyktige unger i et reservat (Gjesskjæra), Rugende fugl på tre egg på Kråka.
Sildemåke	Ikke flyvedyktige unger på Gjesskjæra 14.7 (mer enn 10 unger)
Svartbak	Ikke flyvedyktige unger i mange av reservatene, la på svøm.
Gråmåke	Ikke flyvedyktige unger i tre reservater.
Tjeld	Engstelig adferd, små unger som trykte og ikke var flyvedyktige i flere reservater (Gjesskjæra, Lille Danmark)
Sandlo	Engstelig adferd, unger ikke sett. Lille Danmark, Gjesskjæra.

Figure 12 Mellomskarvunger som ikke er flyvedyktige, forlater reir og går mot sjøen, 15.07 2023

Figure 13 Mellomskarv som fortsatt sitter i reiret, 15.07.2023

Figure 14 Sildemåker med ikke flyvedyktige unger 14.7. 2023, Gjesskjæra.

Figure 15 Gråmåker med ikke flyvedyktige unger, Gjesskjæra 14.7.2023

Figure 16 Mye sjøfugl og ikke flyvedyktige unger dagen før lovlig ferdsel, foto 14.7.2023

Figure 17 Ikke flyvedyktig svartbakunge, Lille Danmark 15.07.2023.

Figure 18 Mytende grågjess (Beverskjæra) er ikke flyvedyktige og svært sky i denne perioden. Verneområdene gir viktig ro for arten.

Figure 19 Mellomskarven, verneområdet har fortsatt mye fugl den 15.07.2023. Lille Danmark

Feltarbeidet i 2023 viser det samme bildet som utdraget fra artsobservasjoner. Nesten alle sjøfuglartene har unger i verneområdene som ikke er flyvedyktige den 15 juli. En ny viktig funksjon for verneområdene kom klart fram under feltarbeidet i 2023. Det var i hvor stor grad verneområdene ble benyttet av mytende gjess og ærfugl. I myteperioden kan disse artene ikke fly og er svært sky og sårbare. Store flokker satt på land i verneområdene. Den 14 juli var det flott vær og svært mange båter ute i skjærgården. En flokk på 250- 300 grågjess som ikke var flyvedyktige ble da skremt av båter (ikke bevisst fra båtførernes side) og endte opp med å svømme langt til havs. Ungfugl av makrellterne benyttet også verneområdene for å vente på mat fra foreldrene som fortsatt matet disse selv om disse var flyvedyktige.

Ærfuglkull var også ofte på land eller i næringssøk ved reservatene. Grunne områder hvor motorbåter ikke kan kjøre benyttes nå mye av padler på brett og med kajakk. Dette var friområder som vi kjente til som gode steder å observere antall kull og antall unger av særlig ærfugl og gravand. Flere av disse ble sjekket under feltarbeidet 14 og 15.7, men var da tomme, ofte ble det sett brett og kajaker i eller i nærheten av disse områdene.

9. Andel av sjøfugl som hekker i reservatene

Den lange tidsperioden som sjøfugl har blitt overvåket i Telemark viser klart utviklingen i bestanden. Utgangspunktet for opprettelsen av reservatene var en totaltelling på alle hekkelokaliteter i fylket som startet opp i 1974. Ved utvalg av områder som skulle vernes ble småmåker, makrellterne og større antall hekkende ærfugl vektlagt. Fra å telle hele kysten ble tellingen konsentrert om reservatene og noen få andre lokaliteter. I 2023 foretok vi igjen en totaltelling for å bedre kunne anslå utviklingen totalt i forhold til i de verna områdene.

Andelen av de ulike artene som hekker i verneområder variere mye. Noen arter som siland, gravand og tjeld hekker spredt i hele skjærgården. De er også ganske vanskelig å påvise hekkende da reir er vanskelig å finne. Andre arter som teist og mellomskarv hekker kun i reservatene. Makrellterne bytter ofte hekkeplasser fra år til år, I snitt hekker mer enn halve bestanden i reservatene.

Art	Totalt	i verneområdene
Knoppsvane	21	4
Kanadagås	0	0
Hvitkinngås	21	17
Grågås	159	44
Toppskarv	8	8
Mellomskarv	142	142
Gravand	65	3
Toppand	25	3

Stokkand	20	3
Ærfugl	422	266
Siland	170	22
Tjeld	132	37
Storspove	1	1
Sandlo	11	5
Rødstilk	3	2
Steinvender	0	0
Strandsnipe	11	2
Hettemåke	23	4
Fiskemåke	173	38
Gråmåke	333	271
Sildemåke	107	105
Svartbak	270	145
Makrellterne	113	75
Sivhøne	0	0
Teist	25	25
Skjærpiplerke	17	10

Figur 20. Totalt antall hekkende sjøfugl i Telemarksskjærgården 2023 og antall i de 17 opprinnelige reservatene (delvis data fra 2022 og 2023).

Data fra 2023 sesongen for sjøfuglreservatene foreligger ikke pr. dags dato. Men for nesten alle de rødlista sjøfuglartene i Telemark er verneområdene svært viktige (100- 50 % av bestanden hekker i disse).

10. Konklusjon.

1. Det foreligger mye data som viser at 15.7 er for tidlig for at ferdselsforbudet skal opphøre ut fra den hensikt dette har. Det gjelder for nesten alle sjøfuglartene som hekker i Telemark. Ulike rapporter, data fra sjøfuglundørsøkelsene, utdrag av artsdata og feltarbeidet i 2023 viser at det på det tidspunktet kan påtreffes ikke flyvedyktige unger av nesten samtlige sjøfuglarter som hekker i verneområdene.
2. Siden verneområdene ble opprettet har hekkebestanden for mange sjøfuglarter gått dramatisk tilbake og mange av disse står på den norske rødlista. Det er særlig artene, makrellterne, fiskemåke og hettemåke som har gått kraftig tilbake i Telemark. Steinvender som var en fåtallig hekkende fugl på Telemarkskysten er i dag helt borte. Dette kan trolig settes i sammenheng med den kraftige nedgangene i store hekkekolonier av særlig makrellterne, men også hettemåke og fiskemåkekolonier. Steinvender hekket inn i, eller

nær slike kolonier for å få beskyttelse mot predatorer. Noe av det samme er kjent fra rødstilk og tjeld som begge viser en nedgang i hekkebestand i Telemark. Andre sjøfugler som hekker i Telemark og som står på vår nasjonale rødlista er storskarv, gråmåke og teist. Storskarv i Telemark er ikke relevant som rødlisteart ut fra at det er underarten mellomskarv (*Phalacrocorax carbo sinensis*) som hekker, men erfaringer fra andre land viser at nettopp denne underarten kan ha flere kull, og/eller hekke meget seint. Denne underarten har økt i sterkt antall både i Norge og i Europa. Teist er en fåtallig forekommende hekkefugl i Telemark, men har som følge av tilrettelagte hekkeplasser og trolig mer tilgang på småfisk økt i antall i de siste årene. Gråmåke viser en tilbakegang de siste årene, men har fortsatt en hekkebestand som er godt over det som fantes i Telemark på 1970 tallet. Årsaken til nedgangen i sjøfuglbestandene er sammensatte og komplekse, men verne i hele hekketiden er et enkelt tiltak som vil virke positivt for bestanden av alle de rødlista sjøfuglartene.

3. Med sterk nedadgående bestander øker predasjonspresset på de gjenværende sjøfuglbestandene fra mink og stormåker. Økt predasjonspress gjør at småmåker, terner, ærfugl m.fl mister egg og ofte må legge nye kull senere i sesongen. Dette gjør at det stadig blir flere par som hekker seint og vil ha både egg og ikke flyvedyktige unger etter 15.7.
4. Klimaendringene fører til økninger i havtemperatur og store endringer i det marine økosystemet. De fleste sjøfuglarter prøver å optimalisere sitt hekketidspunkt i forhold til den/de viktigste næringskildene. Når dette endres raskt og er lite forutsigbart vil en få større spredning i når de hekker. I nord er det en trend til at de hekker tidligere, men i mer sørlige farvann ser en at flere arter hekker senere, og at spredningen innen hver art for hekketidspunkt variere mer. Dette tilsier at ferdselsforbudstiden bør utvides.
5. Noe som har hatt lite fokus så langt er områdenes funksjon for sjøfugl etter at ungene er flyvedyktige. Feltarbeidet i 2023 viser hvordan det over nesten hele skjærgården forgår båtaktivitet, padling mm. som hele tiden forstyrrer og skremmer fuglene. Verneområdene ble da brukt til å beite, hvile og til næringssøk for ærfugl, gravand og siland med unger. Det er også store mengder mytende /ikke flyvedyktige gjess og ærfugl hanner som benytter reservatene til rasteplass om dagen. Vi observerte flere ikke flyvedyktige gåseflokker på flere hundre individer som svømte skremt rundt i skjærgården som følge av stor tetthet av fritidsbåter. Fuglene er ekstra sky i den perioden hvor de ikke kan fly. Områdes funksjon som skjermede plasser for mytende fugl, ungeflokker med foreldre som søker næring pågår langt etter 15.7.
6. Ved innførselen av ferdselsforbudet da verneområdene ble opprettet (1979) var det avveininger mot områdenes bruk til ulike former for friluftsliv som var viktig. Lenge var det ganske vanlig at ferdselsforbudet ikke ble respektert, og folk benyttet områdene som tidligere (bl. basert på oppsynsrapporter fra Jomfruland fuglestasjon). Nå er miljøbevisstheten i befolkningen bedre, verneområdene godt kjent og respekteres i stor grad. Båter som i dag benyttes til friluftsliv er større enn de var eks, før år 2000. Det er

derfor ikke like lett og enkelt å legge til med dagens båter i verneområdene. Soling og bading mm. foregår nå ofte på eller med utgangspunkt i båten. Behovet for å gå i land er derfor mindre i dag. Det vil derfor nå i ikke være særlig konfliktfylt å utvide tiden for ferdselsforbudet.

11. Anbefalinger

1. Ferdselforbudstiden utvides til 15 august
2. Det satses mer på å ivareta ferdselsforbudet også for sjøområdene ved verneområdene
3. Viktige nærings- oppvekstområder og rasteområder for sjøfugl bør kartlegges og de viktigste bør gis bedre vern

11.1 Begrunnelse

Et ferdselsforbud utvidet til 15 august vil sikre ro på hekkeplassene til unger av alle arter er flyvedyktig og relativt uavhengige av foreldrene. Det antas at innføringen av en utvidet periode for ferdselsforbud er lite konfliktfylt i dag. Båtlivet (type/størrelse) og utøvelsen av friluftslivet har endret seg. Miljøforståelsen og respekten for verneområdene er også bedre i dag enn tidligere. Opphør i ferietiden har ofte ført til at de ikke respektere de aller siste dagene av ferdselsforbudet. Et forbud i hele sommerferien vil derfor trolig være lettere å forholde seg til for allmennheten.

Noen arter starter hekking før 15 april (grågås, noen ærfugl). Trykket på skjærgården er da så lite at ferdselen ikke utgjør noe stort problem. Ved feltarbeidet i 14 og 15 juli i år (2023) ble det konstatert hvor stor betydning verneområdene har ut over kun som hekkeplass. Dette gjelder for mytende grågjess og ærfugl. Ærfugl, gravender og silender med sine ungekull til næringssøk. Trener og måker benytter også områdene i stor grad til mating av flyvedyktige unger og som rasteplasser. Disse sitter på land i verneområdene om dagen som følge av stor aktivitet av båter, vannscootere, kajaker mm.

Ferdsel på sjøen nær verneområdene forstyrrer mye. Fuglene stresses, ungekull spres og blir utsatt for predasjon fra stormåker når foreldrefugl ikke kan passe like godt på. Mye av mating og næringssøk forgår i og ved verneområdene. Mindre båttrafikk og padling i disse områdene vil være trolig være viktig for kondisjon og overlevelse av ungene. Bedre merking, mer opplysningsvirksomhet mm. vil være viktige tiltak.

Med det økte aktivitets og arealpresset vi ser i skjærgården er det også viktig med skjerming av viktige raste- nærings- og oppvekstområder for sjøfuglene. Disse benyttes både før og etter hekkesesongen. Typisk er det områder hvor siland, gravand og ærfugl kull benytter etter at de har forlatt reservatene. Disse har stor betydning for at de får ro, tid til næringssøk og ofte lenger unna

predatorer. Disse er ikke komplett kartlagt i Telemark. Tiltak kan være alt fra informasjon til padlere, båtfolk m.fl., til redusert fart i områder og ferdselsforbud på i de viktigste områdene.

12. Litteratur

Bergstrøm R. 2023. 50 års overvåkning av sjøfugl i Telemark (in press)

Craik J.A.A og Bregneballe T. 2008, in SEABIRD 21(2008)

Descamps s, Ramirez F, Benjaminsen s, et al. Diverging phenological response of Arctic Seabirds to an earlier spring. *Glob. Change Biol.* 2019; 25: 4081-4091.

Helberg, M., Molværsmyr, S. & Ranke, P. S. 2023. Variasjon i hekketidspunkt for ærfugl, måker og terner fra Svenskegrensen til og med Agder i perioden 2013-2022. BirdLife Norge Rapport 2023-3. 24 s.

[Isle of May Long-Term Study | UK Centre for Ecology & Hydrology \(ceh.ac.uk\)](https://ceh.ac.uk)

Moland,E,. et.al. Krafttak for kysttorsken. Rapportserie fra havforskningen, 2021-2.

Røv, N Bergstrøm, R., Fjeld, P.E. & Wrånes E. 1995. Bestands- og adferdsstudier av ærfugl i forbindelse med innføring av jakt på Skagerrakkysten – NINA. Oppdragsmelding 363: 1-13.

Steel C. Sjøfuglenes hekkesyklus i Telemark, Aust- Agder og Vest- Agder; momenter relatert tiltidsperioden for ilandstiningsforbud i sjøfuglreservatene. Fugler i Aust- Agder Supplement nr. 1 2004.

Arkivsaksnummer: 2023/10262-0

Saksbehandler: Eirik Johansen Dobbedal

Dato: 12.10.2023

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Jomfruland nasjonalparkstyre	2023-45	20.11.23

Bruk av sykkel med elektrisk hjelpemotor i Jomfruland nasjonalpark

Innstilling fra forvalter

Styret i Jomfruland nasjonalpark gir en generell dispensasjon fra motorferdselsforbudet for sykler med elektrisk hjelpemotor, definert i forskrift for bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag § 2a, langs hovedveien i Jomfruland nasjonalpark fra nasjonalparkens sørlige grense ved eikeskogen til sykkelparkeringen sør for Øytangen gård.

Dispensasjonen er hjemlet i verneforskriften for Jomfruland nasjonalpark § 11. Den generelle dispensasjonen begrunnes med at bruk av sykkel med elektrisk hjelpemotor på hovedveien ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke påvirker verneverdiene nevneverdig. Dispensasjonen omfatter ikke bruk av elsparkesykler omfattet av forskrift om krav til liten elektrisk motorvogn.

Jf. regler for motorferdsel i Jomfruland nasjonalpark er det ikke tillat med bruk av sykkel med elektrisk hjelpemotor på øvrige stier i verneområdet.

--- slutt på innstilling ---

Referanser

Forskrift om vern av Jomfruland nasjonalpark

Forvaltningsplan for Jomfruland nasjonalpark

Forskrift for bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag

Forskrift om krav til liten elektrisk motorvogn

NINA-rapport 2095 «*El-sykling i Jotunheimen nasjonalpark. Kunnskapsgrunnlag langs vegen inn Veodalen til Glitterheim*»

Saksopplysninger

I takt med bedre teknologi og lavere priser har bruk av tråsykler med elektrisk hjelpemotor økt. I dag benytter mange elektrisk tråsykkel som sin primærsykkel. Utvikling og omfang har betydning for ferdsel og slitasje i nasjonalparken, når besøkende bringer med elektriske sykler til Jomfruland.

Jf. verneforskriften for Jomfruland nasjonalpark § 7 femte ledd er «*Sykling og organisert bruk av hest (...) bare tillatt på veier og stier*». Adgangen knytter seg til bruk av ordinær sykkel og omfatter ikke pedaldrevet sykkel med elektrisk hjelpemotor. Det er med andre ord forbudt å benytte tråsykkel med elektrisk hjelpemotor på veier og stier i Jomfruland nasjonalpark.

Sykkel med elektrisk hjelpemotor er ansett som kjøretøy og har fått sin egen unntaksbestemmelse i forskrift for bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag § 2a. Som følge av § 2a er sykkel med elektrisk hjelpemotor sidestilt med ordinær sykkel for bruk i utmark. Denne adgangen gjelder ikke i verneområder, som ofte har egne forbud mot motorferdsel.

Jf. verneforskriften § 9 er det forbud mot motorferdsel på land, på is og i luften lavere enn 300 meter over bakken. Verneforskriften § 9 tredje ledd a.-g. nevner enkelte tiltak som er tillatt innenfor rammen av forbudet. Forvaltningsplanen for Jomfruland nasjonalpark gir videre avklaringer til § 9 a.-g., som bl.a. åpner for nødvendig motorisert ferdsel til Øytangen gård og kjøring i forbindelse med søppeltømming. Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til enkelte tiltak etter § 9 fjerde ledd a.-g.

Verneforskriften og forvaltningsplanen inneholder ikke egne retningslinjer for bruk av elektrisk sykkel på veier og stier i Jomfruland nasjonalpark. Problemstillingen bør løftes i forbindelse med revisjon av forvaltningsplanen og tilhørende besøksstrategi. Fra nasjonalparken ble opprettet har det skjedd en rask utvikling i markedet for el-sykler. Syklene er i dag mer utbredt og kommer i flere varianter enn tidligere. Felles for alle el-sykler er at de er tyngre enn konvensjonelle sykler, samt at syklene (ofte) har grove knastedekk.

Presedens

Tillatelse til bruk av sykkel med elektrisk hjelpemotor på hovedveien gjennom Jomfruland nasjonalpark er gjort på bakgrunn av en konkret vurdering av natur, artsmangfold og ev. risiko for skade på naturmangfoldet i nasjonalparken. Vilårene for dispensasjon i verneforskriften § 11 er vurdert og saken anses ikke å føre til presedens i andre saker som omhandler motorferdsel eller bruk av sykkel med elektrisk hjelpemotor i verneområdet.

Hjemmelsgrunnlag

Forskrift om vern av Jomfruland nasjonalpark §§ 10 og 11.

Vurdering

Hovedveien på Jomfruland er den mest brukte ferdselsåren til og gjennom nasjonalparken. Veien benyttes av besøkende til Øytangen, og forvaltningsplanen for Jomfruland nasjonalpark gir retningslinjer for motorferdsel i forbindelse med drift av Øytangen gård.

Forvaltningsplanen inneholder ikke retningslinjer for elektriske tråsykler og bruk av disse er derfor omfattet av det generelle forbudet for motorferdsel.

Forvaltningsmyndigheten har de siste årene sett en økning av elektriske sykler på Jomfruland. Ferdselen foregår langs hovedveien og langs avgreiningene mot utsiden av nasjonalparken via friluftskirken, Vestre Saltstein, Østre Saltstein og rundt Øytangen. Grunnet flere private hytteeiendommer er ikke ferdsel med sykkel like stor på innsiden av Jomfruland i verneområdet.

Juni 2022 var svært tørr. Det ble i denne perioden observert flere sykler med og uten elektrisk hjelpemotor på tørrenga rundt Øytangen. Selv om denne saken omhandler sykler med elektrisk hjelpemotor, er det verdt å nevne at sykler generelt bidrar økt slitasje på arealet, særlig i tørre perioder. Forvaltningsmyndigheten bør derfor vurdere om det skal innføres begrensninger for bruk av sykkel på Øytangen hjemlet i verneforskriften § 7.

§ 11 – generelle dispensasjonsbestemmelser.

Adgangen til dispensasjon etter § 11 er streng. Miljødirektoratet skriver på s. 11 i «Rundskriv om forvaltning av verneforskrifter» at:

«Dispensasjonsbestemmelsen er i utgangspunktet ment for uforutsette tilfeller eller spesielle/særlige tilfeller som ikke ble vurdert ved opprettelsen av verneområdet, i første rekke bagatellmessige inngrep eller forbigående forstyrrelser.»

Den generelle dispensasjonsbestemmelsen skal ikke benyttes til å utvide rammen som er etablert gjennom verneforskriften. Det følger av dette at dispensasjonsbestemmelsen kun skal nyttes i særlige tilfeller og som en sikkerhetsventil for tiltak som ikke kunne forutses på vernetidspunktet (Rundskriv M106-2014, s. 10).

Vurdering av dispensasjon fra verneforskriften krever i dette tilfellet at tiltaket ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig. Dette er gjensidige vilkår, som innebærer at begge betingelsene må være innfridd for at forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon.

Innenfor rammen av verneforskriften er det i dag tillatt med en begrenset motorferdsel langs hovedveien i nasjonalparken. Retningslinjene i forvaltningsplanen åpner for ferdsel i forbindelse med *«renovasjon, drift og vedlikehold av veger og ledningsanlegg, samt nødvendig transport i forbindelse med driften av Øytangen gård (...)*». Transport i forbindelse med drift av Øytangen er videre presisert å skulle være *«i regi av eier eller driver»*. Videre kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til ferdsel innenfor rammene av § 10 fjerde ledd a.-g.

Hensikten med en restriktiv praktisering av motorferdselsforbudet er å opprettholde opplevelsen av ro og stillhet i verneområdet, slik at gående og syklende kan ferdes uten at det er farlig.

Da verneforskriften allerede åpner for begrenset bruk av veien til tyngre motorkjøretøy, vurderer nasjonalparkforvalter at bruk av elektriske tråsykler mellom porten til eikeskogen og Øytangen gård ikke bidrar til å utvide rammen i verneforskriften. Den teknologiske utviklingen og omfanget av elektriske tråsykler er i dag noe man neppe så for seg på vernetidspunktet og at denne ferdselen bør reguleres inn i forvaltningsplanen ved første revisjon.

Formålet med Jomfruland nasjonalpark er å ta vare på et større naturområde med geologisk særpreg med israndavsetninger og biologisk mangfold i sjø og på land med særegne og representative økosystemer og landskap uten tyngre naturinngrep. Allmennheten skal gis anledning til opplevelse i naturen gjennom naturvennlig og enkelt friluftsliv (...).

Hovedveien går gjennom nasjonalparkens sone A, hvor det er særlig formål å ta vare på skogshagemarker, naturbeitemarker, slåtteeenger, strandenger og lauvingstrær. Dette er arealer hvor det gjennomføres årlige skjøtselstiltak. Trusselen mot verneverdiene vil i disse områdene være slitasje på trær og undervegetasjon. Med utgangspunkt i at dispensasjonen kun gjelder ferdsel langs hovedveien, og allmennhetens adgang til å drive enkelt friluftsliv, vil dispensasjon til ferdsel med elektrisk tråsykkel ikke stride mot vernevedtakets formål. Vurderingen ses i lys at man allerede har tillat en definert «nyttekjøring» langs veien som innebærer betraktelig mer slitasje. Grunnet misforståelser og manglende kunnskap om

regelverket, foregår det allerede ferdsel med elektriske tråsykler langs hovedveien. Innføring av dispensasjon vil trolig ikke innebære økt bruk eller press på verneverdiene.

Hovedveien har en enkel oppbygging og faller naturlig i terrenget. I lys av grunnforhold er det er trolig gjort lite til ingen grunnarbeid da veien ble anlagt. Bruken større renovasjonsbiler har økt de siste årene og veilinja har enkelte steder blitt utvidet og endret. Slitasje fra tyngre kjøretøy anses som den største trusselen mot verneverdiene. Fra porten ved eikeskogen står det store eiketrær tett på veien og ferdsel med biler og lastebiler (renovasjonstjeneste) kjører over trærnes rotsystem i dryppsonen. Dette utsetter røttene for trykk som over tid kan føre til skade, sykdom og død blant trærne.

I fuktige perioder er det videre observert omfattende erosjon og slitasje nord for gravplassen. I forbindelse med dette velger mange å legge stien like ved veien, som innebærer uheldig slitasje på veiskulder og kant.

NINA-rapport 2095 «*El-sykling i Jotunheimen nasjonalpark. Kunnskapsgrunnlag langs vegen inn Veodalen til Glitterheim*» peker på at elsykler fører til økt slitasje, særlig i stigninger. Hovedveien har en slak profil uten stigning og så lenge ferdselen begrenses til hovedveien vil trolig ikke innføring av dispensasjon for elsykler innebære økt slitasje av betydning. Dersom man vurderer ferdsel med elektrisk sykkel langs noen av stiene og sideveiene i nasjonalparken, vil vurderingen være en annen.

I lys av verneområdets formål, dagens bruk og grad av påvirkning på verneverdiene anser forvalter ikke at innføring av dispensasjon for bruk av elektrisk tråsykkel på hovedveien strider mot vernevedtakets formål og ikke innebærer nevneverdig påvirkning på verneverdiene. Ferdsel med elektrisk drevet sykkel utenfor hovedveien vil bli fulgt opp av tilsynsmyndighet (SNO). Jf. avklaringer fra Miljødirektoratet er det ikke tilstrekkelig å slå av hjelpemotoren dersom man sykler utenfor tillatt trase. Sykkel med elektrisk hjelpemotor er ansett som elektrisk sykkel selv om motoren er avslått og omfattet av forbudet mot motorferdsel.

Kartskisse med veilinja tegnet i blått. Nasjonalparkstyret bør drøfte plassering og behovet for økt informasjonsskilt til besøkende, slik at de blir kjent med regelverket.

Vurdering etter naturmangfoldloven §§ 8-12

§ 8. (kunnskapsgrunnlaget)

Det er utarbeidet skjøtselsplaner for samtlige arealer innenfor nasjonalparken på Jomfruland. Særlig sårbare områder er kartlagt og beskrevet i disse planene. Dispensasjon til ferdsel med sykkel med elektrisk hjelpemotor er avgrenset til Hovedveien som allerede er åpen for begrenset bruk med motorkjøretøy. Forvaltningsmyndigheten kan videre dispensere fra forbudet knyttet til nødvendig transport til og fra hytter som ligger i eller har eneste adkomst gjennom nasjonalparken. Kunnskapsgrunnlaget vurderes som godt og § 9. (føre-var-prinsippet) kommer ikke til anvendelse.

§ 10. (økosystemtilnærming og samlet belastning)

Hovedveien gjennom nasjonalparken er etablert uten større grunnarbeid. Veien faller naturlig i terrenget og er utsatt for slitasje ved kjøring med tyngre motorkjøretøy i våte perioder. Grunnet enkel oppbygging er tilstøtende eikeskog svært sårbar for belastningsskader fra kjøretøy. Trolig vil det være aktuelt å vurdere begrensning på aksellast for kjøring på veien. Veien benyttes i et begrenset omfang av biler (dispensasjoner) og lastebiler (søppeltømming). Forvaltningsmyndigheten har observert økt slitasje på veiskulder/kant nord for gravplassen, grunnet opphoping av vann i regntunge perioder. Besøkende omgår vannpytter ved å legge sti/tråkk på gresset ved siden av veien. Det er i denne forbindelse observert økt slitasje i form av nye stier ved siden av veien. Med unntak fra ev. fra vurdering om samlet belastning.

Veien benyttes som hovedferdselsåre for gående og syklene mellom nordlige og sørlige deler av Jomfruland. Det er, grunnet misforståelser og manglende kunnskap om vernereglene, allerede bruk av elektriske sykler langs veien. Sammenliknet med slitasje fra tyngre kjøretøy vurderes ikke en generell dispensasjon fra verneforskriften for tråsykler med elektrisk hjelpemotor å medføre vesentlig økt belastning. Tross en enkel oppbygging er veilinja slak og helt uten stigninger. Bruk av sykler med hjelpemotor anses som godt innenfor veiens og tilstøtende træs tåleevne.

§ 11. (kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver)

Innenfor rammene av verneforskriften og forvaltningsplan benyttes veien i dag av renovasjonsbil og ifbm. drift av Øytangen. Veien brukes av gående og syklende. I forbindelse med innføring av dispensasjon for sykkel med elektrisk hjelpemotor er spørsmålet mindre aktuelt. Miljøforringelse knytter seg i større grad til slitasje grunnet tyngre kjøretøy.

§ 12. (miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder)

Dispensasjon for sykkel med elektrisk hjelpemotor er avgrenset til hovedveien mellom porten til eikeskogen og Øytangen. Nasjonalparkstyret vurderer behovet for bedre merking og informasjon til besøkende ved porten til eikeskogen, samt synligere sykkelparkering sør for Øytangen.

Arkivsaksnummer: 2023/9709-0

Saksbehandler: Eirik Johansen Dobbedal

Dato: 02.10.2023

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
	2023/46	20.11.2022

Innstilling_ Søknad om etablering av varige gjerder i landskapsvernområdet

Innstilling fra forvalter

Jomfruland nasjonalparkstyre tillater etablering av varige gjerder på kartfestet areal med sikte på etablering av slåtteeeng. Jf. forvaltningsmål for Stråholmen landskapsvernområde skal det være kort marksjkt når vekstsesongen begynner og slåtteeenga skal derfor være tilgjengelig som beiteareal etter slått. Etablering av slåtteeeng vurderes å være viktig for opprettholdelse av landbruksdriften på Stråholmen som bidrar til å ivareta kulturlandskapet på øya. Tillatelsen er hjemlet i verneforskriften for Stråholmen landskapsvernområde § 3 fjerde ledd d.)

--- slutt på innstilling ---

Saksopplysninger

Stråholmen vel søker om å etablere varige gjerder for etablering av slåtteeeng i landskapsvernområdet på Stråholmen. Gjerdet er planlagt på gbnr. 28/10 og skal omfatte ca. 3,5 dekar. Stråholmen har i dag 50 overvintrende sau av rasen gammelnorsk spæl. På grunn av beiteskader fra grågås er det id dag kun etablert slåtteeenger tett på bebyggelsen. Det er videre ønskelig å veksle mellom slåtteeenger for unngå utarming av jorda. Det ble høstet høy fra arealet i 2023, men inngjerding vil gi bedre kontroll på arealet. Etter slått skal arealet benyttes som beite. Gjerdet er likt øvrig landbruksgjerde på øya. Grunneierne av arealet samtykker til tiltaket.

Hjemmelsgrunnlag

Forskrift om vern av Stråholmen landskapsvernområde, Kragerø kommune, Telemark, FOR-2016-12-16-1631, §§ 1 og 3

Verneformål – forskrift

Forskrift om vern av Stråholmen landskapsvernområde, Kragerø kommune, Telemark, FOR-2016-12-16-1631

Forvaltningsplan

Forvaltningsplan for Jomfruland nasjonalpark 2019

Presedens

Etablering av varige gjerder i forbindelse med landbruksdrift er omfattet av forskriftens spesifiserte dispensasjonsbestemmelser. Formålet med landskapsvernområdet er å ivareta kulturlandskapet som skjøttes med beiting og slått. Tillatelse til etablering av landbruksgjerder er en dispensasjon og vurderes ikke å innebære uheldig presedens i ev. senere saker.

Vurdering

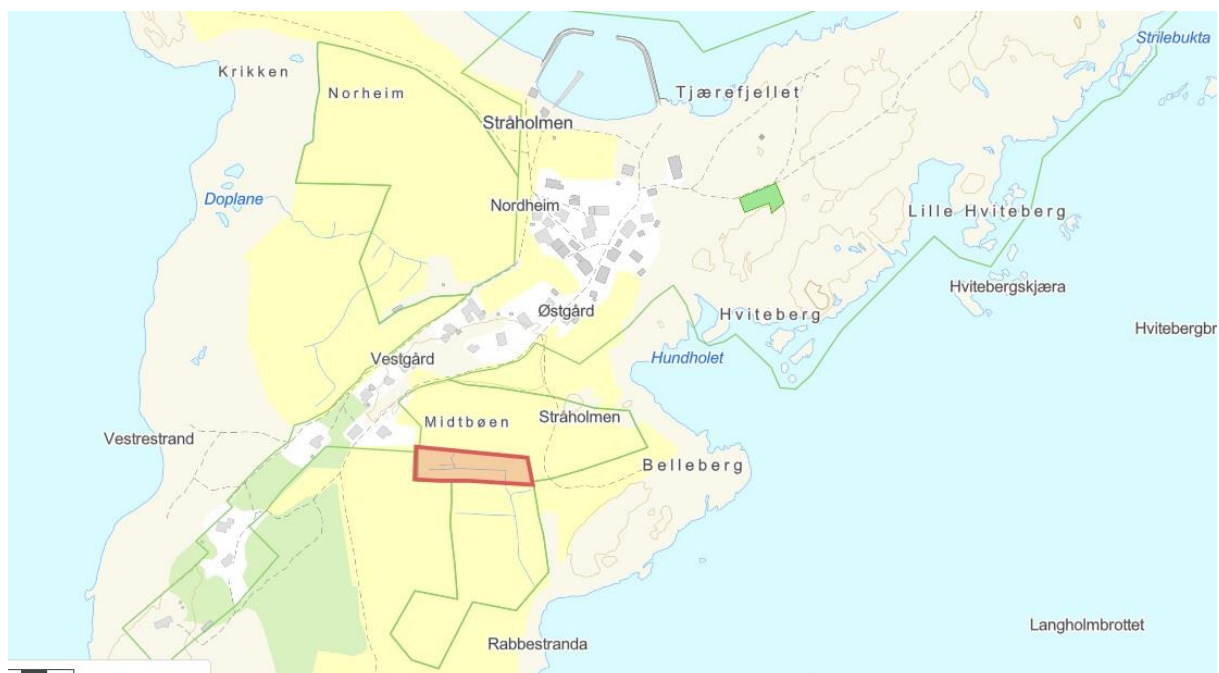
Formålet med landskapsvernområdet på Stråholmen er å ta vare på et kulturlandskap med økologisk, kulturell og opplevelsesmessig verdi. (...) Formålet er videre å ta vare på kultur- og naturbeitemarker, rikt naturmangfold med truede og sjeldne arter gjennom bærekraftig bruk og forvaltning.

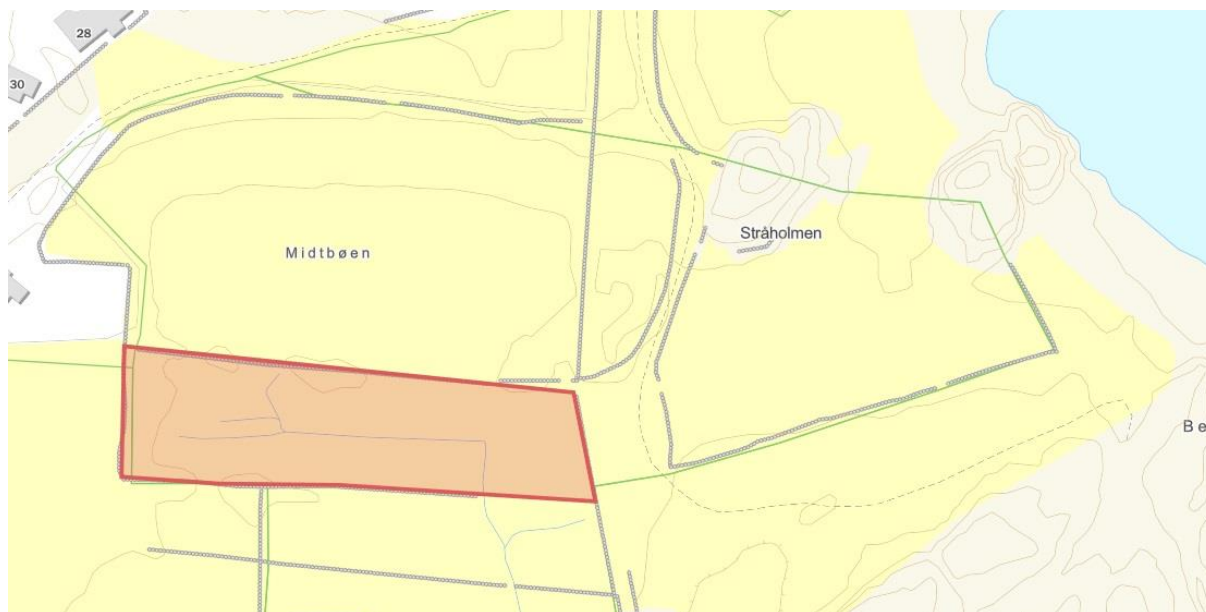
Dagens drift med lokal besetning av gammelnorsk spælsau er et viktig tiltak for å ivareta og fremme verneverdiene i landskapsvernområdet og de delene av Stråholmen som er nasjonalpark. Stråholmen har et rikt og variert kulturlandskap med en rekke sjeldne og truede arter som trenger tilstedeværelse av bl.a. beitedyr.

De senere årene har man sett en økning i beiteskader fra grågs og hvitkinngås, samtidig som det har vært lengre perioder med kraftig tørke. Kombinasjonen legger press på mengden høstbart vinterfôr på øya. For å sikre videre drift innenfor dagens rammer er det tidligere skissert muligheten for å gjerde inn og etablere nye såttearealer.

Forskriften for landskapsvernområdet åpner for at etablering av midlertidige landbruksgjerder ikke er omfattet av søknadsplikt. Med midlertidige gjerder menes gjerder som tas ned hver sesong eller kun står for et kortere tidsrom. Det omsøkte tiltaket vurderes som av varig karakter, men mål om at man kan skaffe tilstrekkelig vinterfôr lokalt på øya til dagens sauebesetning.

Arealet som søkes inngjerdet ligger i det østre landskapsvernområdet på Stråholmen:

Arealet ligger relativt tett på bebyggelsen og kan på den måten enkelre kontrolleres mht. beiteskader fra gås. Arealet er også tilgjengelig via eksisterende stier og landbruksveier på øya. Tiltaket vil i liten grad medføre belastning utover dagens bruk. Gjeldende forvaltningsplan for Jomfruland nasjonalpark inneholder enkelte mål for landskapsvernområdet. Det bl.a. et forvaltningsmål at «*det skal være kort marksjikt når vekstsesongen begynner, slik at konkurransesvake plantearter har en fordel. Beitingen skal likevel ikke være så intensiv at sjeldne eller truede plantearter går ut.*» og at «*Delområdene skal ha et åpent landskap med truede vegetasjonstyper og arter.*»

Det er derfor viktig at slåtteengen følges opp med beiting på sensommer/høst. Arealet bør videre overvåkes mht. riktig beitetrykk. Arealet som gjerdes inn bør derfor ha flere porter som kan åpnes etter slåtten, slik at arealet blir lett tilgjengelig for beitedyr med inn og utganger i flere retninger. Arealet er i dag «rammet inn» av gamle steingjerder som gir en god avgrensing mot øvrig beiteareal. Etablering av nettingjerde vurderes derfor å av mindre påvirkning på dyrenes bevegelse ut og inn av arealet etter ev. slått.

Vurdering etter naturmangfoldloven §§ 8-12

§ 8 – kunnskapsgrunnlaget

Stråholmen er godt kartlagt gjennom enkeltfunn (artskart) og tidligere forvaltningsplaner. Områder på øya som ligger innenfor landskapsvernområdet og nasjonalparken er omfattet av forvaltningsplanen for verneområdene som ble vedtatt i 2019. Forut for denne ble det i 2010 utarbeidet en egen forvaltningsplan for Stråholmen naturreservat og landskapsvernområde for 2010-2019. Gjeldende forvaltningsplan peker ut en rekke forvaltnings- og bevaringsmål for øya (s. 38-39), samt potensielle truser mot artsmangfoldet og kulturlandskapet (s. 33-34). Kunnskapsgrunnlaget vurderes som godt og gjengis ikke ytterligere her. § 9 – *føre-var-prinsippet* kommer ikke til anvendelse.

§ 10 – økosystemtilnærning og samlet belastning

Arealet som søkes inngjerdet til slåtteeeng har lange brukstradisjoner som åkerland. Arealet har vært nyttet som slåtteeeng og beitemark og er tydelig avgrenset med steingjerder. Det er en eldre, åpen dreneringsgrøft gjennom arealet som vitner om tidligere landbruksdrift. Arealet

søkes bl.a. etablert for å kunne veksle mellom dagens slåttenger, for å begrense og hindre videre utarming av jorda på eksisterende beiter, samt å kunne skaffe nok fôr til dyra. Kombinasjon med slått og påfølgende beite kan bidra positivt til å fremme artsmangfold. Tiltaket medfører små endringer i forhold til dagens bruk og vil trolig ikke ha nevneverdig betydning for lokalt økosystem.

Vurdering etter § 11 – *kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver* og § 12 – *miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder* anses som mindre aktuelle i denne saken. Tiltaket bidrar isolert til å fremme formålet med landskapsvernområdet. Inngjerding av areal til slåtteeng med påfølgende beite er i tråd med forvaltningens plan for området. Slått og transport av høy fra enga skal forgå på en skånsom måte og til tider som begrenser forstyrrelse på øvrig dyreliv.

Til nasjonalparken
15.09.2023

Helgeroa

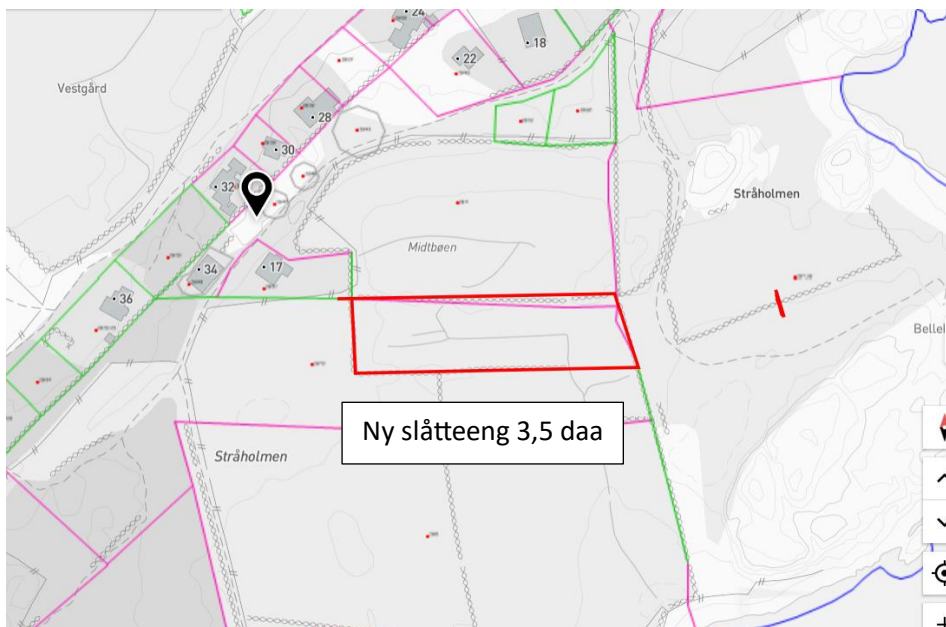
v/forvalter Erik Johansen Dobbedal

Søknad om inngjerding av slåtteeeng i det søndre landskapsvernområdet på Stråholmen.

Stråholmen vel organiserer driften og forvalter landbruksarealene på Stråholmen. Vi søker om å sette opp sauegjerde for å etablere en slåtteeeng. Øya har 50 villsauer som overvintrer og som får høy som tilleggsfor i vintermånedene. På grunn av stor grågås bestand har vi hittil ikke klart å etablere slåtteeenger annet enn på arealer tett på bebyggelsen. For å unngå utarming av jorda, ønsker vi å ha flere slåtteeenger å veksle mellom fra år til annet. Bestanden av grågås på Stråholmen har blitt redusert de senere år, trolig grunnet effektiv skadefelling og egg punktering. Vi håper derfor at det skal være mulig å etablere en slåtteeeng på gbnr. 28/10, ca. 3,5 daa, i det søndre landskapsvernområdet. Se kart. Det er høstet litt høy der denne sommeren da dyrene gikk på innsiden av øya. Vi ønsker å gjerde inn området med tradisjonelt sauegjerde med netting, slik at vi holder dyrene borte fra våren av. Etter slåtten kan sauene beite på arealet. Dette er samme gjerdetype som vi har på resten av øya. Grunneier er Espen og Torgeir Johannessen, og disse har gitt samtykke til at sauegjerdet settes opp.

Med vennlig hilsen

For Stråholmen vel
Torstein Kiil
Leder av skjøtselsgruppa

Arkivsaksnummer: Saksbehandler: Eirik Johansen Dobbedal Dato: 18.10.2023

Utvalg	Utvalgsak	Møtedato
Jomfruland nasjonalparkstyre	2023-47	20.11.2023

Prioritering i forbindelse med søknad om tiltaksmidler i 2024

Innstilling fra forvalter

Styret tar tiltaksplanen til orientering. Styret ber om sak våren 2024 om rullering av tiltaksplan for perioden 2024 – 2027. Styret slutter seg til forslag om søknad om midler til tiltak og styrets drift.

--- slutt på innstilling ---

Vedlegg

Tiltaksplan og søknadsgrunnlag 2024 med kostnadsanslag

Saksopplysninger

Hvert år gjennomfører forvaltningsmyndigheten en rekke skjøtsels- og tilretteleggingstiltak for å ivareta naturverdiene i verneområdet. Tiltakene gjennomføres av Statens naturoppsyn, Skjærgårdstjenesten og gjennom tjenestekjøp fra grunneiere og private aktører. Tiltak i Jomfruland nasjonalpark finansieres gjennom kapittel 1420 post 31 (Tiltak store verneområder) fra Miljødirektoratet.

Midler til tiltak tildeles etter søknad til Miljødirektoratet (Bestillingskatalogen) med tidsfrist 10. januar. I søknaden må hvert enkelt tiltak spesifiseres og finansiering gis som en ramme på bakgrunn av innmeldt behov og tilgjengelige midler. Vedlagt tiltaksplan for 2024 i er en forberedelse til søknaden.

Tildeling via bestillingskatalogen for oppgaver som skal utføres av Statens naturoppsyn (SNO) overføres direkte til naturoppsynet (for 2024 120.000,-). Nasjonalparkforvalter og naturoppsynet avtaler oppgaver og prioritering i egen bestillingsdialog før jul. Tiltak revideres ved tildeling i februar/mars.

Drift av nasjonalparkstyret finansieres gjennom kapittel 1420 post 21. Skjøtselsplaner og kartlegginger finansieres normalt gjennom kapittel 1420 post 21, men utredninger som anses «nødvendige for å gjennomføre tiltak» kan finansieres via kap./post 1420.31.

Vurdering

Kap./post 1420.31

Tiltaksplanen for 2024 inneholder 37 tiltak i verneområdet med en samlet kostnad på 2.682.000,-. Enkelte tiltak (skjøtsel Jomfruland og skjøtsel Stråholmen) er en «sekkeposter» som rommer en rekke mindre tiltak, men som av praktiske årsaker er samlet til felles skjøtselstiltak. Av samlet kostnad for 2024 er det budsjettert med 120.000,- i overføring til Statens naturoppsyn (Bestandskontroll villmink, tilsyn teist, bekjempelse av rynkerose sør i nasjonalparken og skjøtsel på Jomfruland).

Forvalter foreslår at nasjonalparkstyret for 2024 søker om midler til kartlegging av omfang og tilstand for marine naturtyper i verneområdet. Sammen med nasjonalparkene Færder og Ytre Hvaler søkte vi om midler til dette etter søknadsfristens utløp i 2023. Samlet kostnad er av Havforskningsinstituttet anslått til ca. 3.000.000,-, hvor hver nasjonalpark søker om 1.000.000,-.

Havforskningsinstituttet har utarbeidet en egen prosjektbeskrivelse for tiltaket. Kartleggingen vil synliggjøre behov og danne grunnlag for ev. restaureringstiltak under vann. Med 98% av verneformålet under havoverflaten, anser forvalter dette som et prioritert området å skaffe økt kunnskap.

Kap/post 1420.31 kan jf. retningslinjer i Miljødirektoratets strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder 2022-2025 gis til «Utgreiingar som er naudsynte før tiltak». Forvalter mener tiltaket faller inn under denne vurderingen, men nasjonalparkforvalterne ber Miljødirektoratet vurdere andre tilskuddsordninger dersom de er mer aktuelle. Tilsvarende gjelder for tiltakene kartlegging av utbredelse og spredningsfare for fremmedarter – Jomfruland og kartlegging av stier og ferdsel på Jomfruland med mål om å etablere en stiplan og stikart.

Hovedveien gjennom Jomfruland nasjonalpark blir gradvis dårligere. Veien er enkelt bygget med liten grad av grunnarbeid og ikke dimensjonert for dagens tunge og store kjøretøy. Jf. forvaltningsplanen for nasjonalparken kan renovasjonstjenesten kan kjøre for å tømme avfall på Øytangen. Denne kjøringen utsetter veien for stor slitasje i våte perioder som presses ned i terrenget. Vannpytter og fuktige områder (med søle) medfører at syklistene og gående etablerer nye stier parallelt med veien. Det søkes om 100.000,- som tiltak i 2024 for punktvis utbedring. Nasjonalparkstyret bør vurdere begrensning på aksellast på Hovedveien gjennom verneområdet ved neste revisjon av forvaltningsplanen.

Dersom det ikke tildeles midler for tiltaket, må nasjonalparkstyret vurdere andre tiltak eller løsninger.

Fratrukket midler til nødvendige utredninger før tiltak (kartlegging marine områder, fremmedarter og stikart) og tilskudd som overføres direkte til Statens naturoppsyn, er det budsjettert inn tiltak til 1.282.000,- i 2024. Summen er lavere enn tidligere år, men de store og kostnadskrevenne restaureringstiltakene på Jomfruland ble slutført i 2023.

Kap./post 1420.21 – Drift av nasjonalparkstyret

Det ble i 2023 søkt om 260.000,- til drift av nasjonalparkstyret. Tildelingen for 2023 var på 250.000,-. Tildelingen for 2023 er disponert. Fra og med 2024 avvikles ordningen med partssammensatte styrever. Klima- og miljødepartementet (KLD) annonserte dette i sitt budsjettforslag for 2024. KLD sine vurderinger kan leses i Prop. 1 S (2023-2024). Jf. brev fra Miljødirektoratet om utnevnelse av nye styremedlemmer til Jomfruland nasjonalparkstyre, vil styret fra 2024 ha færre medlemmer, men det vil i den forbindelse nytt styre være aktuelt med politikeropplæring. Rådgivende utvalg vil få økt betydning når grunneierrepresentantene ikke lenger er del av styret. Forvalter anbefaler derfor styret å søke om 250.000,- til drift av nasjonalparkstyret i 2024 for å dekke ev. ekstrakostnader og fellesmøte med rådgivende

utvalg. Tilskudd over kap./post 1420.21 kan også benyttes til å dekke en rekke informasjonstiltak som faller utenfor kap./post 1420.31

Kap./post 1420.21 – Skjøtselsplaner

Det er utarbeidet sju skjøtselsplaner for Jomfruland nasjonalpark. Den siste planen som ble skrevet var skjøtselsplan for kystlyngheiene på Styrmannsholmen og Larsholmen i 2022. Øvrige planer er utarbeidet fra nasjonalparken ble opprettet i 2016 og frem til i dag. Enkelte planer begynner derfor snart evalueres/revideres.

Samtlige skjøtselsplaner som er utarbeidet for Jomfruland nasjonalpark omhandler tiltak i naturtyper på land. Forvalter legger til grunn at nasjonalparken, med 98% av verneområdet under vann, trenger økt kunnskap om tilstand og omfang av marine naturtyper og ber Miljødirektoratet vurdere tiltak om kartlegging inn i kap./post 1420.21, dersom den faller utenfor kap./post 1430.31. Erfaringsmessig er det svært begrenset med midler til skjøtselsplaner i kap./post 1420.21.

I 2019 utarbeidet Oddvar Pedersen på oppdrag fra nasjonalparkstyret en rapport for forsøksordning med beite i strandsona på Stråholmen. Oppdraget var å vurdere om det er arealer utenfor sone A (horisontalt skravert i figur 1) på Stråholmen der gjenopptakelse av beiting i strandsona kan/vil være til fordel for verneverdiene.

Rapporten identifiserte områder som beiting burde unngås eller begrenses. Det ble også lagt vekt på å oppsummere og dokumentere forekomstene av en del viktige plantearter på Stråholmen.

Forsøksordningen nærmer seg slutten og forvalter mener det bør gjennomføres en evaluering av tiltaket for å vurdere om og hvor beiting bør videreføres og hvilke områder som bør ha begrenset beite.

Forvalter foreslår å søke 50.000,- fra kap./post 1420.21 til utarbeidelse av evalueringsrapport i 2025.

Sammendrag av forslag for 2024:

Kap/post	Formål	Søknadssum	
1420.31	Tiltak/skjøtsel	kr	2 682 000,00
1420.21	Drift nasjonalparkstyret	kr	250 000,00
1420.21	Skjøtselsplaner	kr	50 000,00

Jomfruland nasjonalpark - tiltaksplan med kostnadsanslag 2024 - prosjekt M1941

Tittel	Prioritet	Budsjett 2023	Utbetalt	Disponert	Merknad
Kjøp av tjenester Statens naturoppsyn	1	kr 120 000,00			Bestandskontroll villmink, tilsyn teist, bekjempelse av rynkerose NP-sør og skjøtsel jf. bestillingskatalog SNO. Overføres direkte til SNO's budsjett
Vedlikeholdsrydding trevirke, varder og groper, flislegging utvalgte strekninger Jomfruland - Kragerø VGS	1	kr 60 000,00			Kragerø vgs, idrettslinja. Avfallsgebyr inkludert (impregneret trevirke)
Andel av fugletårn Øytangen	1	kr 50 000,00			Andel drift fugletårn Jomfruland NP
Nettside og informasjon	1	kr 30 000,00			Tjenestekjøp
Drift av datasystem/digital infotavle med videovisning - infobu Øytangen	1	kr 30 000,00			Kostnad opprettholdelse av informasjonstilbud på skjerm (lisenser, abonnement, strøm)
Etterfylling/supplering nasjonalparkbrosyrer på informasjonspunkt i verneområdet gjennom året	1	kr 25 000,00			Tjenestekjøp
Annøse om verneområdet i Jomfrulandsguiden	2	kr 5 000,00			Informasjonstiltak
Utredning for tiltak: Drift ferdsestelser Stangnes - Kartlegging av bruk	1	kr 7 000,00			Årlig kostand - besøksforvaltning
Skiltning med aktivitetssymboler på eikepåler i verneområdet	1	kr 60 000,00			Enhetlig merking og formidling av forbud og tilrettelegging med bruk av aktivitetssymboler 8x8cm på eikepåler. Forsøk Jomfruland - evalueres før ev. utvidelse til resten av verneområdet.
Nødvendig utredning før tiltak: Kartlegging av omfang og tilstand marine naturtyper: Bløttbunn, ålegrassenger, tareskoger, israndsavsetninger og skjellsand.	1	kr 1 000 000,00			1/3 av felles søknadssum Færder og Ytre Hvaler NP. MD bes vurdere ev. annen post/tilskuddsordning ved begrensede midler. Det mangler i dag kunnskap om omfang og tilstand for de marine naturtypene. Fravær av kunnskap umuliggjør god forvaltning.
Besøksforvaltningstiltak: Innholdsproduksjon marine verneområder - filmfortelling	1	kr 200 000,00			Filmfortellinger. Trolig utenfor postformål, men viktig informasjonstiltak for formidling av 98% av verneformålet.
Etterkontroll og bekjempelse av rynkerose og sibirtebusk - Jomfruland	1	kr 10 000,00			Oppfølging ifbm. bekjempelse av fremmedarter.
Kartlegging av utbredelse og spredningsfare for parksilreknæ og fremmedarter - Jomfruland	1	kr 100 000,00			Nytt tiltak for å kartlegge risikoarter og områder med stort spredningspotensiale til verneområdet.
Utbedring av kjørespor i strandvoll mot Saltsteinbukta	1	kr 10 000,00			Kartlegging i verneområdet på Jomfruland og randsone.
Kjøp av betjentjenester, inkl. tilsyn og flytting - Jomfruland	1	kr 55 000,00			Kjørespor etablert ifbm. hogstiltak.
Kjøp av betjentjenester, inkl. tilsyn og flytting - Stråholmen	1	kr 55 000,00			Tjenestekjøp grunneiere
Tjenestekjøp skjøtsel Stråholmen	1	kr 65 000,00			Tjenestekjøp grunneiere
Tjenestekjøp skjøtsel Jomfruland	1	kr 70 000,00			Tjenestekjøp - oppfølging av forvaltningsplan
Vedlikehold eikegerde Holmsløkka	1	kr 10 000,00			Inkl. vedlikeholdsrydding skog og arbeid Nome vgs skogbruk, samt vedlikeholdsrydding vindfall og rydding.
Informasjonsplakat	1	kr 30 000,00			Årlig skjøtsel - kjøp av nye eikerajer samt utskifting. Temaplakat med informasjon sykkelforbud el-sykler i nasjonalparken.
Drenering slåtteng Øytangenløkka	1	kr 30 000,00			Fullføre påbegynt dreneringsarbeid. Graving med gravemasking og legging av nytt dreneringsrør til kum. Fjerning av etablert vegetasjon. Naturlig revevegetering av stedegne blomsterarter.
Slått fem teiger Jomfruland	1	kr 15 000,00			Tjenestekjøp grunneiere.
Restaurering av steingjerder - Nome vgs	1	kr 25 000,00			Gjennomføres av vg 2 anleggsgarter Nome vgs.
Opptak av tang og tare - tangplassen	1	kr 10 000,00			Tjenestekjøp. Demoopptak tang og tare. Bruk av tangslede 2024?
Tilrettelegging ferdseil: Punktutbedring av hovedveien gjennom eikeskogen.	1	kr 100 000,00			Utbedring av kjøreskader på Hovedveien mellom eikeskogen og Øytangen. Utbedring av hjulspor samt enkel drenering av overvann. Kostnad usikker.
Fristille eik mellom Plommehagen og Sandbakken	1	kr 20 000,00			Fristille enkelttre vest for Plommehagen
Overvåking strandtorn jf. skjøtelsesplan	1	kr 10 000,00			Tjenestekjøp Norsk botanisk forening
Lynghelbrenning og rest skjøtsel Styrmanholmen	1	kr 65 000,00			Tjenestekjøp
Markvandring Jomfruland/ Stråholmen	2	kr 25 000,00			Et arrangement i mai/juni. Transport, sakkyndige og annonsering
Etablering av bålpanne Tårnstranda - Etablering evalueres	2	kr 20 000,00			Nytt tiltak: Etablere en fast bålpanne i sittetrop i rullesteinstranda i enden av stien fra tårnskogen for å begrense antall "villibål" i og i randsonen av verneområdet.
Utredning før tiltak: Stiplan for Jomfruland	2	kr 200 000,00			Tjenestekjøp - Besøksforvaltning
Flislegging utvalgte stistrekninger	2	kr 30 000,00			Tjenestekjøp
Nødvendig utredning før tiltak: Gift- og miljøanalyse av grååsegg	2	kr 20 000,00			Innspill fra og samarbeid med Utvalgte kulturlandskap. Kartlegging av miljøgifter i egg ifbm. vurdering av sankning.
Kontroll av hekking i fuglekasser Jomfruland	2	kr 5 000,00			Tjenestekjøp
Virtuelle husdyrgjerder verneområdet (Styrmanholmen og Jomfruland)	2	kr 50 000,00			Investering i klaver til inngjerding ifbm. restaurering av kystlynghei på Styrmanholmen.
Utbedring av gjerde mellom eikeskogen og Nordjordet	2	kr 20 000,00			Tjenestekjøp grunneiere.
Nytt gjerdekliv Vestre Saltstein	2	kr 20 000,00			Tjenestekjøp grunneiere.
Vedlikehold utriggere	2	kr 15 000,00			Tjenestekjøp.
Vedlikehold eikepåler langs sti Øytangen	2	kr 10 000,00			Tjenestekjøp.
Sum kostnader 2024		kr 2 682 000,00			
1. Tildeling kap/post 1420.31					
2. Tildeling kap/post 1420.31					
Sum inntekter			0		
Resultat					0

Arkivsaksnummer: 2023/11825-0

Saksbehandler: Eirik Johansen Dobbedal

Dato: 06.11.2023

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
	2023/48	20.11.2023

Innstilling: Søknad om etablering av strøm, vann og avløp til Portørveien 200, gbnr. 7/161, Styrmannsholmen i Jomfruland nasjonalpark

Innstilling fra forvalter

Styret i Jomfruland nasjonalpark gir eier tillatelse til å etablere vann- og avløpsledninger, samt lavspent strømkabel sin til eiendom gbnr. 7/161, Portørveien 200. Vedtaket er hjemlet i verneforskriften § 3 fjerde ledd h). med tilhørende retningslinjer gitt i forvaltningsplanen for Jomfruland nasjonalpark (2019).

Tillatelsen gis med følgende vilkår:

- Ledningene (vann, strøm og avløp) skal graves ned i løsmasser i renne fra sjøen til inntak i bygning. Landtak etableres under sjønivå i løsmasser.
- Ledninger i sjø skal legges skånsomt på havbunnen. Bunnforhold skal i minst mulig grad forstyrres av legging.
- Det tillates ikke sprenging, støping eller andre tiltak som etterlater varige, synlige spor i landskapet knyttet til legging av VA-løsning, strøm eller byggearbeid på eiendommen.
- Hvis det i rive/byggeperioden oppstår behov for beskyttelse av grunnen, skal det gjøres ved å legge ut gummimatter.
- Ev. tiltak som påvirker vernede trær skal gjennomføres på en måte som ikke skader røtter eller tre.
- Pumpekummen skal legges så tett på hytta som mulig for å begrense tiltakets samlede arealpåvirkning.
- Etter gjennomførte tiltak skal landskapet settes tilbake.

--- slutt på innstilling ---

Vedlegg

Rundskriv M106-2014 – Rundskriv mo forvaltning av verneforskrifter

Søknad om VA- og elektrisk anlegg Portørveien 200, Kragerø, Gnr/Bnr 7/161

Kartskisse VA-plan 1:1000

Anleggsbidrag med kostnadsestimat Portørveien 200, Kragerø Energi.

Saksopplysninger

Søknad om etablering av strøm, vann- og avløp knytter seg til oppfølging av byggetiltak på gbnr. 7/161 på Styrmannsholmen som er gjennomført uten tillatelse fra nasjonalparkstyret.

Som oppfølging av tiltakene fikk tiltakshaver anledning til å sende inn søknad om gjennomførte tiltak til nasjonalparkstyret (ref. sak 2023/34). Tiltakshaver har i samråd med nasjonalparkforvalter valgt å dele opp tiltakene og sende inn søknad om etablering av strøm, vann og avløp til eiendommen. Tiltakshaver viser til søknad som en orientering om gjennomførte tiltak. Jomfruland nasjonalparkstyre er forvaltningsmyndighet etter verneforskriften og påvirkes ikke av ev. lovlig vedtak etter plan- og bygningsloven.

De gjennomførte tiltakene på eiendommen er beskrevet i styresak 2023/34. Tiltakshaver har sendt søknad på strøm, vann og avløp og søknaden skal behandles som om tiltakene ikke er gjennomført. Nasjonalparkforvalter vurderer derfor ikke sakens øvrige forhold/tiltak som relevant for styrets behandling og vil ikke bli referert til ytterligere her. Byggetiltakene på eiendommen følges opp i egen sak som vedtak om retting.

Tiltakshaver søker om etablering av kabler for strøm, samt vann og avløp til gbnr. 7/161.

Strømkabel søkes lagt på havbunn med landtak like anneks ved sjøen. På land følger planlagt trase en naturlig renne i landskapet og krever garving i løsmasser i Jomfruland nasjonalpark. Jf. krav fra Kragerø Energi kan kabel legges under minst 40 cm løsmasser. På fjell godkjenner Kragerø Energi at kabel legges tildekt med metallisk halvør med 5 cm påstøp.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Jf. vedtekter for Jomfruland nasjonalparkstyre pkt. 6.1 om forvalterens rolle og pkt. 6.2 om styrets forhold til forvalter, faller saken utenfor forvalterens delegasjonsmyndighet og krever behandling i nasjonalparkstyret.

Verneformål – forskrift

Forskrift om vern av Jomfruland nasjonalpark, Kragerø kommune, Telemark (FOR-2016-12-16-1630) § 3, § 3 fjerde ledd a), § 3 fjerde ledd h)

Forvaltningsplan

Forvaltningsplan for Jomfruland nasjonalpark og Stråholmen landskapsvernområde (2019)

Naturmangfoldloven

Lov om forvaltning av naturens mangfold (LOV-2009-06-19-100)

Presedens

Det er 8 bebygde fritidseiendommer innenfor Jomfruland nasjonalpark, hvorav to ligger på Styrmannsholmen. Eiendommene på Styrmannsholmen har flere likheter mht. spredt bygningsmasse, adkomst og sanitærforhold. Naboeiendommen 7/163 fikk i styresak 2023/17 innvilget tillatelse til etablering av vann, avløp og strøm.

Styrets vedtak følger av spesifisert dispensasjonsadgang i verneforskriften § 3 fjerde ledd h.) med tilhørende retningslinjer som avgrenser adgangen til etablering av vann- og avløpsledning. Styrets vedtak er et enkeltvedtak basert på samlet vurdering av det konkrete tiltaket opp mot verneforskriften og forvaltningsplan og presedensfaren vurderes som lav.

Vurdering

Verneforskriften § 3 – Vern mot inngrep på land – forbyr all varig påvirkning av naturmiljø eller kulturminner, med mindre slik påvirkning er en forutsetning for å ivareta verneformålet. Forskriftens § 3 tredje ledd a.) til l.) redegjør for en rekke tiltak som er tillatt uten dispensasjon fra verneforskriften.

Etablering av ledninger og tilkobling til strøm, vann- og avløp er et tiltak som er omfattet av verneforskriften § 3 fjerde ledd h.), hvor forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse.

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til graving i forbindelse med nye ledningsanlegg i sjø og til eksisterende fritidsboliger. Forvaltningsplanen presiserer retningslinjene for dispensasjonen og sier at:

- *Det bare skal gis tillatelse dersom arbeidene utføres slik at man unngår skade på landskap og naturmiljø. Dersom det gis tillatelse skal det stilles krav om at terrenget tilbakeføres til slik det fremsto før tiltaket.*
- *Det gis ikke tillatelse til tiltak som medfører fjellsprengning.*
- *Tillatelse til nye ledninger i sjø begrenset til å gjelde Stråholmen, Jomfruland og Styrmannsholmen.*

Det søkes om etablering av lavspent strømkabel og V/A-anlegg hvor søker oppgir at størm og V/A-løsning graves ned i løsmasser. Det må i forbindelse med tiltaket etableres en pumpekum vest for hytta. Ledningen i sjø er planlagt lagt gjennom kartlagt naturtype «bløtbunnsområde» vurdert som «lokalt viktig», Naturbase-ID BM00080887. Tiltaket har begrenset omfang i naturtypen og langtidseffekten av tiltaket vurderes som akseptabel. Tiltaket er i tråd med forvaltningsplanens adgang for tilkobling til kommunalt vann og avløp til Styrmannsholmen.

Skissert trasse ligger sør for kartlagt ålegrasseng (Naturbase-ID BM00075904). Utvidelse av kommunalt vann og avløp til hytta på Styrmannsholmen vil være begrenset til hovedhytta og utløser ikke adgang til påkobling av ev. anneks på eiendommen. Tiltaket har med dette begrenset påvirkning på samlet belastning i verneområdet. Ledninger bør legges på bløtbunn og ikke spyles ned.

Jf. retningslinjene i forvaltningsplanen tillates ikke fjellsprengning i nasjonalparken og etablering ved nedgraving i løsmasser eller kjerneboring er eneste alternativ. Kjerneboring er ikke uproblematisk og bør kun vurderes i tilfeller hvor fordelene med V/A-løsning tydelig veier tyngre enn lokale natur- og miljøhensyn. Den urørte geologien i Jomfruland nasjonalpark er en av formålene med verneområdet og forvaltningsmyndigheten bør legge til grunn en streng praktisering av verneforskriften – også i tilfeller hvor skaden/påvirkningen ikke er synlig.

Det kun utedo på eiendommen som ev. tømmes i hav eller på land etter behov. Selv om det trolig er år mellom hver tømning, vil tilkobling til kommunalt V/A-løsning være bedre for natur, miljø og friluftshensyn.

Pumpekummen er planlagt i løsmasser tett på hovedbygningen og vil påvirke landskapet innebære graving i løsmasser. Det bør derfor ev. stilles krav om tilbakeføring av landskapet og dokumentasjon før og etter arbeidet er gjennomført. Det bør stilles vilkår om skjult landtak og ledningsnett jf. retningslinjene til § 3 h.) i forvaltningsplanen. Pumpekum bør legges så tett på bygningen som mulig for å redusere samlet negativ landskapspåvirkning.

Vurdering etter §§8-12 i naturmangfoldloven

§8 – kunnskapsgrunnlaget

Naturtyper, artsmangfold og fremmede arter på land ble kartlagt av Biofokus i 2013 i forbindelse med forarbeidene til Jomfruland nasjonalpark. Som del av samme forarbeid ble landskapsverdier vurdert av Asplan Viak i 2014. Styrmannsholmen er kartlagt som kystlynghei og det ble i april 2022 ferdigstilt en egen skjøtelsesplan for Styrmannsholmen og Larsholmen. Det er et åpent landskap på Styrmannsholmen med en stor andel åpent fjell, og flyfoto gir relativt god oversikt over området. Forvalter har vært på flere befaringer på Styrmannsholmen i forbindelse med planlegging og oppstart av restaureringen av kystlynghei. Kunnskapsgrunnlaget vurderes som godt og § 9 om føre-var-prinsippet tas ikke i bruk.

§10 – økosystemtilnærning og samlet belastning

Det er åtte bebygde fritidseiendommer i nasjonalparken. På Styrmannsholmen ligger det to bebygde eiendommer. Gbnr. 7/163 fikk i styresak 2023/17 tillatelse til etablering av vann, avløp og strøm til eiendommen. Tillatelse til etablering av vann og avløp til gbnr. 7/161 vurderes ikke å innebære økt samlet belastning.

§11 – kostandene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver

Anleggsarbeidet kan medføre forringelse av terreng- og landskapsverdier hvis tilbakeføringen etter endt arbeid ikke gjøres tilfredsstillende.

§12 – miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder

Det er fine svaberg på Styrmannsholmen og det tillates ikke sprenging av atkomstveger eller uteområder. Eiendommen har god adkomst fra brygge. Tiltaket skal gjennomføres på en slik måte at det ikke settes spor og merker fra anleggsmaskiner og anleggsarbeid på svaberg og store steiner.

Camilla Wiersholm Grieg
Sandeveien 29
3150 TOLVSRØD

Tønsberg, 3. november 2023

Jomfruland nasjonalpark
V/nasjonalparkforvalter Eirik Dobbedal

VA- og elektrisk anlegg Portørveien 200, Kragerø, Gnr/Bnr 7/161

Jeg viser til tidligere omtalt sak om byggeprosjekt på min ovennevnte eiendom. Kragerø kommune godkjente i 2018 et tilbygg til eksisterende bygg, samt innlegging av VA- og elektrisk anlegg til eiendommen. Som kjent, begikk kommunen en saksbehandlingsfeil den gang i det Jomfruland nasjonalpark ikke ble orientert om tiltaket, og nasjonalparkmyndigheten ønsker nå å få det formelle i saken i orden.

Til informasjon kan jeg opplyse om følgende hva gjelder VA- og elektrisitetsdelen av prosjektet. Dette går i korthet ut på følgende:

- Eiendommen ble tilknyttet kommunal vannledning i Portørsundet for en del år siden, med vannuttak ved brygge/sjøbod. Ovennevnte prosjekt innebar at det ble trukket vann- og avløpsledning opp til hovedhus på eiendommen, ca. 80 meter fra bryggen. Hovedmotivet var å sikre tidsmessige vann- og sanitærforhold. Kommunen godkjente og støttet tiltaket.
- Eiendommen ble våren 2020 tilknyttet kommunalt strømnnett, via sjøkabel fra Portør brygge. Om dette prosjektet, se vedlagte anleggsbeskrivelse fra Kragerø Energi. Adgang til å legge strømkabel på sjøbunn er for øvrig hjemlet i nasjonalparkens forskrift.

Kragerø kommunes kriterium for begge tiltak var at ledninger skulle legges «skånsomt i terrenget», og dette vilkåret er oppfylt. Alle kabler/ledninger er gravd ned i eksisterende jordmasser og er kun synlige under vann ved inntaket ved brygge.

Jeg vil for øvrig understreke at jeg må forholde meg til ansvarlig bygningsmyndighet, altså Kragerø kommune, og at prosjektet ble godkjent for over fem år siden og ferdigstilt for nærmere tre og et halvt år siden. Fra min side er derfor dette brevet å regne som en orientering om prosjektet. Om Jomfruland nasjonalpark ønsker å gjøre en formell godkjenning av tiltakene, er dette naturligvis velkomment.

Mvh

På vegne av Camilla Grieg

Dag O. Skjold

Dag O. Skjold

Dag Ove Skjold
Sandeveien 29
3150 Tolvsrød

Kragerø Energi AS
Bråteveien 6, 3772 Kragerø
Sentralbord: 35 98 48 00
E-post: firmapost@kragero-energi.no
Organisasjonsnr: 979 399 901
Bankgiro 2801.34.88950

Deres ref.: Grunde Olsen

Vår ref.: Fredrik Amundsen

Kragerø, 11. september 2019

VEDR.: Anleggsbidrag med kostnadsestimert for Portørveien 200

Viser til Deres henvendelse i anledning ønske om tilknytning ved Portørveien 200

Kragerø Energi kan tilby følgende løsning for installasjonen:

- Det må gjennomføres en søknad til havnevesenet, forutsetter at denne blir godkjent slik at vi kan gjennomføre arbeid som planlagt, samt at berørte grunneiere gir tillatelse. Dette er gjennomført.
- Montere ny stolpe og bytte ut ca. 35 meter med luftstrekke fra Ex 3x25mm² til Ex 3x95mm², se vedlagt kart.
- Montering av kabelfordelingsskaper angitt i kart, samt tilkoblinger.
- Legging av sjøkabel av typen TXRE 3x120mm² Cu som angitt i kart (ca. 320 m). Kunde holder kostnad tilsvarende TXRE 3x50mm² Cu, mellomlegget betaler Kragerø Energi AS da vi ønsker å forberede for evt. ny tilknytning på Styrmannsholmen.
- Legge kabel fra kabelfordelingsskap på Styrmannsholmen og bort til tilknytningsskap plassert i nærheten av kabelfordelingsskapet. Her blir det benyttet TFXP 4x50mm² eller TFXP 4x95mm², se kart
- Sikring av sjøkabel med avlastningsstrømpe og ilandføringsrør ved ilandføringer av sjøkabel.

Forutsettes at kunde etablerer føringsveier for kabel i form av kabelgrøfter for ilandføring ved hytte, samt tilstrekkelig tildekning. Antar at vi får etablert ilandføring ved Portør ved hjelp av håndgraving, dersom ikke det blir mulig må vi leie inn graver for dette arbeidet.

Det er ønskelig å gjennomføre en ny tilkobling fra kabelfordelingsskap på Styrmannsholmen (tilkobling av Portørveien 202), forutsetter at vi får aksept fra grunneier og at dette blir mulig og gjennomføre i fremtiden om det blir aktuelt

MERK:

Avhengig av grunnforhold så må stikkledning beskyttes tilstrekkelig mekanisk ved å enten legge den i en:

- a) Grøft: 40 cm dyp grøft med finmasse (0,4) rundt kabel og dekkplate, se fig. 1
- b) Grøft: 40 cm dyp grøft med stedlig jord, rødt rør (DVR) og varselbånd, se fig. 2

Dersom man ikke oppnår 40 cm dybde kan det og dekkes over med masser for å opprettholde våre krav (40 cm)

- c) Fjell: tildekt med metallisk halvør eller sort vannrør og 5cm på-støp
- d) eller en kombinasjon av løsninger presentert over.

Fig. 1

Fig 2

Kunden må selv besørge grøft med nødvendig masser rundt kabel samt for tildekking og er ansvarlig for å innhente veiledning ifra Kragerø Energi hvis ytterlige informasjon er nødvendig. Før igjennomføring av grøft med kabel må Kragerø Energi kontaktes for befarings utført arbeid eller kunde må dokumentere med bilder som sendes på epost etter avtale.

VIKTIG:

Spennings-setting av installasjonen forutsetter at våre retningslinjer er blitt fulgt. Det blir ikke satt spenning på anlegget før vår kabel er tilstrekkelig tildekt i henhold til tidligere presenterte løsninger

KOMMERSIELLE VILKÅR:

Våre estimater viser en foreløpig estimert kostand på ca. kr 260 000,-

Dette fordelt på av montasjekostnader på kr. 120 000,- og materialkostnader/søknad og innleid lekter på kr. 140 000,-

Tilbudet er gyldig i 3 måneder. Prosjektet kan normalt gjennomføres innen 12 måneder.

Ved aksept for vårt krav om anleggsbidrag vil De motta en faktura på ovennevnte beløp som må være innbetalt før arbeidene starter. Dersom innbetalingen uteblir, forbeholder vi oss retten til å kunne kanslere Deres bestilling.

Dersom vår tekniske løsning som er beskrevet ikke lar seg gjennomføre av grunner utenfor vår kontroll eller det skjer endringer i angitte forutsetninger forbeholder Kragerø Energi seg retten til å revidere anleggsbidraget med et nytt kostnadsestimat.

Vi gjør oppmerksom på at kunde må ta kontakt med en autorisert installatør for installasjon av tilknytningsskap ved hyttevegg etter NEK 399-1:2014 hvor stikkledning ifra nettselskapet tilkobles. Ved stikkledning utført som lavspent luftledning kan alternativ metode vurderes. Hvis henvendelsen gjelder ombygging av eksisterende installasjon diskuteres alternativ løsning nærmere. Den tekniske løsningen som beskrevet ovenfor innebærer overbelastningsvern på maksimalt 3x32A i tilknytningsskap.

Det forutsettes at berørte grunneiere og offentlige myndigheter gir tillatelse til bygging av dette anlegget og at det blir stilt fri grunn til disposisjon for anlegget samt fremtidig vedlikehold. Kunden må selv skaffe denne tillatelsen fra berørte grunneiere som må sendes til Kragerø Energi før kontraktinngåelse.

Kragerø Energi presiserer at et anleggsbidrag skal dekke alle de reelle kostnader. Vårt kostnadsestimat er basert på et kalkulatorisk overslag/beregning med bruk av våre systemer og offentlig tilgjengelig informasjon. Dette betyr at det kalkulatoriske anleggsbidraget/refusjonen kan avvike noe fra prosjektets/utbyggingens reelle sluttsum. Prosjektet/utbyggingen vil derfor bli avregnet ved prosjektets slutt. Hvis kunde imidlertid ønsker et mer bindende tilbud kan Kragerø Energi ta en befaring hos kunde sammen med kunde og autorisert installatør. En slik befaring/arbeid vil bli belastet kunde i henhold til medgått tid. Dette for planlegging, befaring, reisetid og tilbudsarbeid. Videre må tidspunktet for en slik befaring avtales med Kragerø Energi der kunde står ansvarlig for å koordinere og avtale med autorisert installatør.

Kravet om anleggsbidrag er beregnet i samsvar med «*forskrift om teknisk og økonomisk rapportering, inntektsramme for nettvirksomheten og overføringstariffer*» utgitt av Norges vassdrags- og energidirektorat. Dersom De er uenig i vårt foreløpige estimat av anleggsbidragets størrelse, kan saken klages inn for:

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091, Majorstua
0301 OSLO

Vi viser til «*energi Norges standardavtale for nettleie og vilkår for tilknytting*» som regulerer forholdet mellom nettselskap og kunder. Denne kan lastes ned på vår hjemmeside:
<http://www.kragerøenergi.net/>
→ *Nett og nettleie*

Dersom vårt anleggsbidrag med kostnadsestimat er interessant ber vi Dem signere og returnere denne avtale og bekrefte faktura adresse. Vi vil da ta kontakt for å gjøre en foreløpig planlegging av prosjektet og avtale utsendelse av faktura i henhold til vårt kostnadsestimat som vi understreker vil bli avregnet ved prosjektets slutt. Spørsmål i saken kan rettes til undertegnede.

Med vennlig hilsen
Kragerø Energi AS

Fredrik Amundsen
Prosjektingeniør

Bent Ove Kragh
Teknisk Sjef/Sakkyndig Driftsleder

Anleggsbidrag med kostnadsestimat aksepteres.

Sted og dato:

Signatur:

Vennligst bekreft Deres faktura adresse samt telefonnummer der De kan kontaktes ved eventuelle spørsmål:

Faktura sendes til:	
Navn/Firma	
Adresse	
Sted	
Tlf	
E-post	

Montere ny stolpe, samt bytte luftstrekke (ca. 35 m). Her vil det også bli montert kabelfordelingsskap for tilkobling av sjøkabel. Her må sjøkabel sikres ved ilandføring, samt tildekkkes.

Ny sjøkabel (ca. 320 m) vil bli forlagt i trase som er angitt i kart med grønn stiplede linje.

Nytt kabelfordelingsskap ved Portørveien 200 vil bli som er angitt i kart. Her vil installatør montere tilknytningsskap. Kunde må sørge for egnet kabelgrøft fra ilandføring av sjøkabel og fram til tilknytningsskap og ut i sjøen.

Mulig fremtidig sjøkabel frem til Portørveien 202, forutsetter at denne kan tilkoble nytt skap ved bryggeanlegg ved Portørveien 200

Arkivsaksnummer: Saksbehandler: Eirik Johansen Dobbedal Dato: 13.09.2023

Utvalg	Utvalgsak	Møtedato
Jomfruland nasjonalparkstyre	2023-49	20.11.2023

Plan for restaurering av steingjerder

Innstilling fra forvalter

Plan for restaurering av steingjerder tas til orientering.

[---](#) slutt på innstilling [---](#)

Vedlegg

Situasjonskart

Saksopplysninger

Som del av behandling av sak 2023/19 – Rullering av tiltaksplan 2023-2026, bestilte styret en plan for restaurering av steingjerder i Jomfruland nasjonalpark.

Jomfruland nasjonalpark har flere kilometer med gamle steingjerder fordelt på Jomfruland og Stråholmen. Steingjerdene vest for Hovedveien mellom gravlunden og Plommehagen er private og utenfor nasjonalparken. Steingjerdene er sentrale for opplevelsen av kulturlandskapet, men krever som alle andre gjerder tilsyn og vedlikehold. Små hull blir raskt store grunnet husdyr og mennesker som tar i bruk åpningene som snarveier.

I gjeldede tiltaksplan (sak 2023/19) for perioden 2023-2026 er planlagt å bruke 75.000,- til istandsetting av gamle steingjerder på Jomfruland. Tiltaket er fordelt over tre år med en årlig kostand på 25.000,-.

Istandsetting av steingjerder krever teknikk og et godt resultat tar tid. Kostnad per meter gjerde er derfor høy.

Jomfruland nasjonalpark har de siste årene hatt besøk av elever på anleggsgartnerlinja på Nome videregående skole. Elever og lærere har bodd på Øytangen og hatt praksis med å stable steingjerder. Jomfruland nasjonalpark har i denne forbindelse dekket transport t/r Jomfruland, opphold og mat for elevene. Elvene har etablert nytt gjerde ved fugletårn/informasjonsbod, samt startet istandsetting av stiengjerde ved Plommehagen (sør for Øytangen).

I 2023 var elever fra Nome vgs på Jomfruland i uke 39 (25.-27. september). Arbeidet fortsatte på gjerdet ved Plommehagen. Gjerdet ved Plommehagen er ca. 150-170 meter langt, men deler av gjerdet mot sør er i god tilstand. Når arbeidet ved Plommehagen er

ferdig, fortsetter arbeidet med det gamle steingjerdet fra bebyggelsen på Øytangen i retning fugletårnet. Steingjerdet ved Øytangen har en lengde på ca. 150 meter. Trolig er dette arbeid for denne tiltaksperioden, men ved ferdigstilling kan steingjerde langs hovedveien mot Øytangenløkka vurderes.

